

Nr 92.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmusei avdelning för depositioner och slottssamlingar; given Stockholms slott den 28 januari 1927.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

N. J. F. Almkvist.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 januari 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Departementschefen, statsrådet Almkvist, anför härefter:

Vid anmälan av anslagsäskandena under riksstatens åttonde huvudtitel för budgetåret 1927—1928 hemställde jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på proposition angående anslag till förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmuseets avdelning för depositioner och slottssamlingar, för ändamålet beräkna för nämnda budgetår ett extra anslag av 7,500 kronor. Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Jag anhåller nu att få återupptaga denna fråga och vill till eu början

Bihang till riksdagens protokoll 1927. 1 saml. 78 häft. (Nr 92).

Förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmusei avdelning för depositioner och slottssamlingar.

erinra om uppkomsten och utvecklingen av den avdelning inom nationalmuseum, som benämnes avdelningen för depositioner och slottssamlingar.

Inrättande
av intendantsbefattningen för depositioner och slottssamlingar.

Denna avdelning leder sin upprinnelse från ett förslag, som på sin tid väcktes av dåvarande chefen för nationalmuseum Richard Bergh. Då detta förslag innehåller vissa programuttalanden för den ifrågasatta avdelningens arbetsuppgifter och blivande verksamhet, anser jag det vara av betydelse att i korthet redogöra för de synpunkter och motiv, som lågo till grund för förslaget i fråga.

I den skrivelse den 30 september 1915, däri angivna förslag framfördes, uttalade sig dåvarande museichefen till en början på följande sätt om statens konstsamlingar i allmänhet och om sättet för deras förvarande och användning:

Allt efter som statens konstsamlingar i nationalmuseet växt ut, så att ganska stora mängder av konstverk, däribland sådana av framstående slag, måste magasineras eller lämnas i förvar annorstädes, hade dessa samlingar mer och mer kommit att betraktas som ett stort, allmänt statens konstförråd, vilket disponerades sålunda, att den förnämligaste delen funnes permanent utställd i nationalmuseet eller hölles tillgänglig därstädes för studier, medan en annan, betydande del, vilken alltjämt vore i fullgott skick och ej på grund av sitt dåliga tillstånd avskilts från galleriet, användes dels för de kungl. slottens behov, dels för mer eller mindre tillfälliga depositioner i landsortsmuseerna eller i vissa statens byggnader och institutioner landet runt. Emellertid hade allt mer den uppfattningen börjat göra sig gällande, att statens konstsamlingar borde, så långt rimligt och möjligt vore, komma hela landet till godo icke endast i den formen, att den förnämsta och för konstforskningen viktigaste delen därav, såsom ju måste anses rätt, funnes centraliserad och utställd i huvudstaden, utan även så, att statens konstverk i lämplig mån och på lämpligt sätt fördelades på olika landsdelar och därigenom komme att verka väckande och fostrande på hela folkets konstsinne.

Senast år 1905 hade statsrevisorerna uttalat en önskan, att en del av den mångfald oljemålningar, som funnes förvarade på nationalmuseets vindar, måtte deponeras i andra statens byggnader, särskilt riksdagshuset.

Allt efter som samlingarna sedan dess ökats och det på vindarna magasinerade förrådet delvis blivit för museet mindre behövt samt dessutom befunnits upptaga mycket för stor plats inom det knappa utrymmet, hade också många sådana depositioner både i riksdagshuset och annorstädes kommit till stånd. För framtiden syntes depositionsverksamheten kunna än ytterligare utvidgas därigenom, att man i nationalmuseet börjat tillämpa den numera i hela museivärlden införda principen att icke överfylla väggar och golv i museisalarna. Möjligheterna för framtida depositioner hade därigenom väsentligt ökats likasom ock genom det av dåvarande chefen påbörjade iståndsättandet av äldre tavlor, vilka tidigare på grund av sitt förstörda tillstånd ej ansetts kunna användas för depositioner.

Såsom depositionerna då skedde och under långa tider skett, kunde det emellertid icke vara någon säkerhet för att de rätta konstverken skulle komma på de rätta platserna. Depositionerna skedde nämligen på ett allt för tillfälligt sätt, utan någon föregående undersökning på respektive platser och utan någon därpå grundad, enhetlig plan till följd av bristande personlig

känedom om de olika behoven. Nationalmuseet hade i dåvarande stund och med sin dåvarande personal icke möjlighet att på ett effektivt sätt överblicka sin depositionsverksamhet, lika litet som museet hade möjlighet att fackmässigt handhava densamma i praktiken och vaka över att de utlånade konstverken på respektive platser konstnärligt och konsthistoriskt komme till sin rätt och samtidigt ordentligt vårdades och skyddades mot förstörelse, så att depositionsverksamheten motsvarade sitt ändamål och finge en verkligt bärande och uppfostrande mening. För att detta skulle bli möjligt, fordrades oavvisligt för nationalmuseet ett rörligt organ utåt. Det ginge icke längre att på papperet hemma på museet eller som en bisak därstädes sköta denna numera hela landet omfattande verksamhet, därtill vore densamma allt för viktig. Depositionsverksamheten måste snarast möjligt omläggas på ett rationellt och tidsenligt sätt, varvid nationalmuseet givetvis måste bli centralanstalten för hela landets behov i detta hänseende.

Arbetet inom museet hade dock såväl för dess chef som för samtliga dåvarande tjänstemän till den grad ökats under senaste år, att det icke kunde vara tal om att någon av de dåvarande tjänstemännen skulle kunna åt omläggningen och den framtida skötseln av depositionsverksamheten ägna den tid, som fordrades.

Museets tjänstemän måste även, såsom också stadgarna föreskreve, ägna en avsevärd tid åt den vetenskapliga bearbetningen av sina respektive avdelningar, om icke museets anseende som vetenskaplig institution skulle bli lidande.

Finge nationalmuseet på sin stat en ny ordinarie tjänsteman med intendents lön, vilken kunde offra hela sin dagliga tid åt de här omnämnda och andra likartade ärenden av samma stora vikt och räckvidd, vore det möjligt att omedelbart ordna och för framtiden sköta och utveckla depositionsverksamheten på ett i allo tidsenligt och för hela landet fruktbarande sätt.

Beträffande den sålunda tilltänkte föreståndaren för depositionsverksamheten och de åligganden, som borde tillkomma denne, yttrade dåvarande museichefen vidare bland annat:

Denne tjänsteman, som måste vara en inom konstens olika grenar väl bevandrad man, skulle hava sitt huvudkvarter i nationalmuseet i Stockholm, där såväl grundplanen som övriga planer för depositionsverksamheten skulle uppgöras under överintendentens överinseende. Under vissa tider skulle han emellertid företaga tjänsteresor för att över hela landet övervaka och vårda de deponerade konstverken, studera konstförhållandena på olika platser och med hänsyn till dessa framkomma med förslag angående nya depositioner eller förändringar av de gamla samt även på respektive platser tillhandagå landsortsmuseernas föreståndare — av vilka flertalet vore på detta område oskolade lekmän — med fackmässiga råd angående ordnandet och vården av där befintliga konstskatter.

Han skulle planmässigt arbeta på att konstmuseerna i landsorten rätt organiserades och inriktades för framtiden. Han skulle sålunda, i den mån han därom anmodades, övervaka att de följdriktigt kompletterades medelst depositioner och inköp och att därvid de olika museernas lokala karaktär och självständiga värde på lämpligt sätt alltjämt utvecklades och befästes.

Alla byggnads- och ändringsförslag angående för konstmuseer avsedda

lokaler borde också underställas intendenten till prövning och i viktigare fall även överintendenten såsom nationalmuseets chef. Intendenten skulle vidare taga reda på de i enskild ägo varande konstskatter, som kunde finnas i olika trakter av landet, och på lämpligt och grannliga sätt se till, att dessa vårdades rätt och vid tillfälle, då det vore möjligt och önskligt, förvärvades för det museum, där de närmast hörde hemma. Han skulle också söka intressera personer ute i orterna för museerna och söka förmå dem att stödja dessa i deras kulturella mission.

Huru vackert och lärorikt ett litet landsortsmuseum kunde bli utan att äga några storartade mästerverk, men ordnat med insikt och smak efter helt moderna principer av en verklig fackman, visade Norrköpings konstmuseum i Swartzska villan därstädes, ordnat av Göteborgs musei intendent, doktor A. L. Romdahl.

Nationalmuseets depositionsverksamhet skulle emellertid icke taga sikte endast på landsortsmuseerna. Liksom för det dåvarande skulle den för framtiden, och detta i en om möjligt än högre grad och på ett bättre organiserat sätt, omfatta även andra offentliga institutioner med strängt iakttagande av principen: de rätta konstverken på de rätta platserna.

För denna viktiga och omfattande mission fordrades emellertid för nationalmuseet ett rörligt organ utåt, ett levande förbindelseled med konsten och konstlivet landet runt. Det i statens ägo befintliga konstförrådet skulle genom den nye intendentens verksamma ingripande för visso komma att för svenska folket i långt större utsträckning än dittills spela en kulturellt betydelsefull roll.

Den nye intendentens verksamhet skulle dock enligt överintendentens förslag icke vara inskränkt endast till en depositionsverksamhet, även om denna till en början och under själva omläggningen — med dess grundliga inventerings-, fotograferings- och lappkatalogiseringsarbete samt åtföljande vidsträckt resor och slutliga omordning av hela det deponerade materialet — kunde antagas kräva den övervägande delen av hans tid. Vid sidan därav skulle det åligga den nye intendenten att företaga regelbundna resor till slottssamlingarna dels för att göra sig förtrogen med dessas innehåll i och för lämplig komplettering, dels ook för behövt ordnande och vårdande av dessa dyrbara samlingar, för vilkas tillbörliga tillgodoseende nationalmuseets dittillsvarande krafter icke kunnat räcka till.

För att ännu kraftigare än dittills kunna väcka och fostra konstsinnet hos den svenska allmänheten och samtidigt i högre grad kunna tjäna konstforskningen här i landet hade överintendenten för avsikt att för framtiden — så snart sig göra läte — regelbundet anordna små demonstrativa utställningar i nationalmuseet, merendels av rent konsthistorisk eller pedagogisk karaktär och avsedda att medelst lån från andra samlingar eller från konstnärer och konsthandlare (även utställningar av fotografier) tillfälligt komplettera vissa delar av nationalmuseets samlingar och sålunda klart och mångsidigt belysa dessa genom ett ständigt förnyat åskådnings- och jämförelsematerial.

Tidtal skulle också mindre minnes- eller högtidsutställningar över framtående svenska, skandinaviska eller utländska konstnärer anordnas. Även skulle då och då göras små moderna utställningar av främmande konst för att här hemma väcka intresse och förståelse för samtidens mest karakteristiska konstnärliga rörelser i utlandet, därvid dock särskild vikt skulle läggas på att få de moderna rörelserna konsthistoriskt belysta och rätt in-

ställda i utvecklingen medelst samtidigt utställt lämpligt äldre åskådningsmaterial. Ett huvudsyfte med de konsthistoriska utställningarna skulle bliva att på ett slående sätt åskådliggöra respektive konststilars logiska utveckling ur varandra och deras eventuellt förefintliga motsvarighet inom andra konst-epoker.

För att kunna som utställningskommisarie vara överintendenten och avdelningscheferna till biträde vid denna delvis helt nya och synnerligen vitt-omfattande verksamhet, vilken tidvis fordrade resor inom och utom landet för anskaffande och utväljande av nödigt utställningsmaterial, behövdes en särskild, lämplig museal kraft.

Sysslan kunde emellertid utan någon olägenhet förenas med den tilltänkta intendentsbefattningen för nationalmuseets depositionsverksamhet. Utställningsverksamheten skulle ej heller för framtiden bliva inskränkt endast till den ovannämnda i nationalmuseet. Det syntes överintendenten också vara ett önskemål att framdeles kunna anordna ambulerande utställningar av lämpligt material, vilka skulle planläggas och anordnas av den nye intendenten med tanken särskilt fäst på ett i landsorten pågående konsthistoriskt upplysningsarbete, sekunderande nationalmuseets depositions- och organisationsverksamhet därstädes.

Ytterligare en tredje, med de förra sammanhörande, särdeles viktig verksamhet skulle till stor del anförtros honom. Men för denna verksamhet, en utvidgad konstnärlig propagandaverksamhet i tal och skrift från nationalmuseets sida, skulle han, särskilt vad huvudstaden beträffade, hava att påräkna stöd från nationalmuseets samtliga tjänstemän.

Det skulle åligga den nye intendenten att jämte övriga intendenters biträda överintendenten vid planläggandet av denna upplysnings- och propagandaverksamhet, som skulle anknytas såväl till nationalmuseets och landsortsmuseernas konstsamlingar som framför allt till de blivande konsthistoriska utställningarna i huvudstaden och i landsorten. Den nye intendenten skulle naturligtvis också — liksom övriga tjänstemän — vid behov föreläsa i Stockholm, men han skulle företrädesvis föreläsa i landsorten, dels vid de ambulerande utställningarna, dels, när så kunde finnas lämpligt, vid sina inspektions- och organisationsresor till sådana platser, där nationalmuseet deponerat konstverk.

Det borde åligga honom, i den mån det vore förenligt med hans verksamhet i övrigt, att utan särskild gottgörelse tillhandagå med föreläsningar å de orter, där av staten understödda föreläsningföreningar funnes, men det borde samtidigt kunna ordnas så, att föreläsningföreningen ersatte hans resekostnader, varigenom reseersättning från statens sida i sådana fall insparades.

Ävenledes skulle det åligga honom att jämte övriga intendenters biträda överintendenten vid redigeringen av de småskrifter, som nationalmuseet i propagandasyfte tid efter annan borde utgiva för att väcka större intresse såväl för nationalmuseets permanenta samlingar i dess olika delar som för de tillfälliga utställningarna i och utom huvudstaden.

Eventuellt skulle det också tillkomma den nye intendenten att i en framtid i så stor utsträckning, som kunde förenas med hans huvudsakliga ämbetsåligganden, biträda överintendenten vid utövandet av den officiella, hela riket omfattande inregistrerings- och inspektionsverksamhet, som helt visst skulle tillkomma nationalmuseet, därest, som antagligt vore, en allmän konstvård för riket i förening med en utvidgad fornminnesvård komme till stånd

i enlighet med ett, på uppdrag av Kungl. Maj:t, av speciella fackmän under utarbetning varande förslag.

På grund av vad sålunda anförts hemställde överintendenten, att Kungl. Maj:t måtte till 1916 års riksdag avlåta proposition om uppförande å nationalmuseets stat av ytterligare en intendent med samma avlöningsvillkor och övriga förmåner, som dittillsvarande intendenten åtnjöte, och med de tjänståligganden, som av överintendenten angivits, ävensom att, därest sagda intendentsbefattning beviljades av riksdagen, Kungl. Maj:t måtte låta vidtaga de förändringar i nationalmuseets stadgar, som därav föranleddes.

Med anledning av remiss avgav 1902 års lönerogleringskommitté utlåtande i detta ärende och tillstyrkte därvid bifall till överintendentens förslag angående den föreslagna nya intendentsbefattningen och de åligganden, som borde tillhöra dess innehavare, varvid dock kommittén föreslog, att bland den nye intendentens åligganden upptoges skyldighet att själv ombesörja de sekreterargöromål, som härflöte av hans verksamhet.

Vidare yttrade kommittén, att då till den föreslagne nye intendentens åligganden även skulle, jämlikt det av överintendenten framlagda programmet, höra att i angivna syften företaga nödiga tjänsteresor enligt överintendentens bestämmande, kommittén ej ville underlåta att uttala den förvissningen, att, om den nya befattningen komme till stånd, erforderliga föreskrifter meddelades i syfte att begränsa statsverkets utgifter för resekostnader till vad som kunde anses skäligt och för avsedda ändamål av verkligt gagn.

Vid anmälan den 13 januari 1917 inför Kungl. Maj:t av nu berörda framställning förklarade dåvarande departementschefen (VIII huvudtiteln, punkten 14), att de skäl, som anförts till stöd för framställningen, synts honom värda allt beaktande.

Att stora mängder av staten tillhöriga konstverk, även av framstående slag, anförde departementschefen, för det dåvarande måste magasineras endast på grund av omöjligheten för nationalmuseets personal att kunna organisera och handhava en depositionsverksamhet, sådan som överintendenten förordat, vore givetvis ett missförhållande. Hans strävanden att göra statens konstskatter tillgängliga för alla och tillse, att dessa konstnärliga värden finge göra sitt inflytande gällande, inginge som ett viktigt led i hans program för museets omdaning och verksamhet. Ej blott för dessa strävanden utan också för fullgörandet av den verksamhet i övrigt, som överintendenten angivit i sitt yttrande och som ävenledes åsyftade att göra vidare kretsar delaktiga av den bildning konsten skänker och av det gagn den medför för många yrkesgrenar, utgjorde tillkomsten av den föreslagna intendentsbefattningen en oundgänglig förutsättning. På grund härav och under åberopande av vad lönerogleringskommittén anført, ansåg sig departementschefen, även med tillbörligt beaktande av sparsamhetens krav, böra föreslå, att framställning avlättes till riksdagen i full anslutning till vad kommittén hemställt.

Även i fråga om önskvärdheten av föreskrifter i syfte att begränsa statsverkets utgifter för den nye intendentens resekostnader var departementschefen ense med kommittén.

I anslutning till departementschefens tillstyrkan framlade Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1917 års riksdag förslag om inrättande av en ny intendentsbefattning vid nationalmuseum med de i berörda hänseenden angivna arbetsuppgifter.

Riksdagen förklarade sig (Skr. nr 8, punkten 13) finna den begärda nya intendentsbefattningen väl behövlig för de för densamma avsedda ändamål samt biföll Kungl. Maj:ts förslag.

I vederbörande stadgar för nationalmuseum den 31 december 1921 (nr 867) anges omfattningen och arten av de arbetsuppgifter, som tillkomma innehavaren av ifrågakvarande intendentsbefattning, på följande sätt:

Den intendent, som förestår avdelningen för slottssamlingar och utom museet deponerade konstverk, åligger dessutom:

att efter överintendentens närmare bestämmande omhändervärd den statens konstsamlingar omfattande depositionsverksamheten från museet, för så vitt dessa samlingar ej höra under annan myndighet;

att biträda överintendenten vid ordnandet och vården av statens konstsamlingar å de kungliga slotten;

att vid förefallande tillfällen efter av överintendenten fastställd plan i landsorten anordna från museet utgående utställningar ävensom låneutställningar samt härmed i samband stående förevisningar, föreläsningar och andra demonstrationer för allmänheten;

att i ovannämnda syften företaga nödiga tjänsteresor; samt

att deltaga i redigeringen av skrifter, utgivna av museet till främjande av ett allmännare konstintresse.

Året efter inrättandet av den nu omnämnda intendentsbefattningen eller alltså vid 1918 års riksdag blev frågan om nationalmusei depositionsverksamhet ånyo föremål för behandling inom riksdagen.

I en inom riksdagen väckt motion hade nämligen hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes låta utreda, under vilka förhållanden den inom nationalmuseum utövade depositionsverksamheten kunde utsträckas till att även omfatta kommunala hus samt föreningslokaler, eller på vilket annat sätt genom statens förmedling konstens alster kunde komma folkets bredare lager till godo i vidsträcktare grad än vad då vore förhållandet och sedermera vidtagna de åtgärder, vartill en sådan utredning kunde föranleda.

Denna motion remitterades till andra kammarens första tillfälliga utskott, som över densamma lät inhämta yttrande från dåvarande chefen för nationalmuseum, Richard Bergh. De av denne då angivna yttrandena innehålla ett flertal upplysningar av värde för frågans belysning, och jag anser mig böra i kortlet erinra om huvudinnehållet i detsamma.

Den nya intendentsbefattning, som vid 1917 års riksdag uppfördes på ordinarie stat för nationalmuseum, är — framhåller Richard Bergh — ett direkt uttryck för strävandet att i vidsträcktare grad föra museets konstskatter så att säga ut i levande livet till uppbyggelse och glädje för folkets bredare lager.

Frågan om nationalmusei depositionsverksamhet vid 1918 års riksdag.

Jag har i min framställning om inrättande av nämnda befattning som min mening framhållit, att landsortsmuseerna i främsta rummet borde bli föremål för den nye intendentens verksamhet. Till dessa museer skulle även i de flesta fall förläggas de ambulerande utställningar, vilkas anordnande faller på intendentens lott. Landsortens konstmuseer skola nämligen rätt utvecklade kunna på ett långt mer effektivt sätt än hittills spela en roll för de bredare lagrens av vårt folk nationella och kulturella uppfostran. Denna utveckling hoppas jag, att nationalmuseum skall kunna främja genom intendentens ovan skisserade verksamhet, men helt säkert måste landsortens konstmuseer, om deras verksamhet skall kunna bli varaktigt fruktbarande, komma att ställa ökade krav även på ekonomiskt understöd från stat, kommun och enskilda.

Därnäst bestämda att komma i fråga som ytterligare depositionsplatser äro de kategorier av statens byggnader och institutioner, som redan förut i deposition fått mottaga föremål ur statens samlingar — såsom universitetens samlingar, ämbetsverk i Stockholm och i landsorten, legationshotell i utländska huvudstäder, hovrättsbyggnader, länsresidens, i vissa bestämda fall militära etablissement m. m.

Antalet av de konstföremål, som f. n. finnas undanställda på nationalmusei vind och som efter behov kunna komma ifråga för depositionsverksamhet, är cirka 800 stycken, men därvid är att märka, att av dessa i allra första hand ett urval skall göras för att komplettera de konsthistoriska serier av konstföremål, som alltid böra finnas tillgängliga för forskare inom museet eller i dess närhet, även om de icke äro exponerade i de för allmänheten avsedda lokalerna.

En i detalj utarbetad plan för fördelningen av de konstverk, som återstå, sedan detta nödiga urval skett, skall uppgöras så snart den nye intendenten under en till sommaren planerad inspektionsresa undersökt önskvärdheten och möjligheten av depositioner på de till ett 30-tal uppgående platser, från vilka ansökningar redan sedan länge föreligga.

Som jag och övriga medlemmar av nationalmusei nämnd på det allra livligaste behjarta önskvärdheten av att de konstverk, som sedermera eventuellt finnas disponibla, må kunna göras tillgängliga för vidare kretsar av svensk publik, har nämnden diskuterat möjligheterna av att öka antalet av de kategorier byggnader och institutioner, där depositioner kunde ifrågakomma, i främsta rummet med tanke på skolorna, varifrån ett antal ansökningar om lån av konstverk också under de sista åren inkommit. Nämnden enades då om att dessa ansökningar tyvärr måste besvaras nekande dels emedan antalet skolor vore så stort i förhållande till de depositioner, som kunde ifrågakomma, och att rättvisa gränser här svårigen låte sig dragas, dels med tanke på svårigheten att i skolorna bereda statens konstverk en effektiv kontroll, lämpligt skydd och vård bland ofta »klåfingriga» barnskolor samt i byggnader, som icke alltid bereda ett förstklassigt skydd mot eldfara, dels slutligen med tanke på att det redan finns en särskild förening, nämligen »Föreningen Konsten i skolan», vilken sedan 20 år tillbaka på ett synnerligen erkännansvärt sätt ägnat sig åt skolornas prydnad.

Jag har genom inhämtande av vissa statistiska uppgifter fått nämndens omdöme ytterligare bestyrkt. Antalet skolor — däri inräknade dels statens högre allmänna läroverk, folkhögskolor, folk- och småskoleseminarier, kommunala mellanskolor, högre folkskolor och folkskolor, dels av staten understödda goss- och samskolor, enskilda mellanskolor, högre flickskolor, tekniska

skolor, lägre tekniska yrkesskolor samt andra fackskolor — utgjorde år 1917 i runt tal 14,000 stycken, bland vilka det sålunda är uteslutet att kunna åstadkomma en rättvis fördelning av museets disponibla konstbestånd sådant som det med nuvarande inköpsanslag gestaltar sig. Även om jag sålunda anser, att nationalmuseum för närvarande icke äger möjlighet att ställa originalkonstverk till skolornas förfogande, har jag på nämndens tillstyrkan beslutat, att såväl statens skolor som Föreningen Konsten i skolan med flera skola äga rättighet att mot en avsevärd prisnedsättning tillhandla sig avtryck i kopparstick av nationalmuseum tillhöriga plåtar till största delen graverade av svenska mästare.

Vad beträffar övriga av motionären föreslagna kategorier av depositions-tagare, eller kommunala lokaler såsom kyrkor och kommunalrum m. m. samt föreningslokaler, gälla även här i stort sett samma synpunkter som i fråga om skolor. Enligt statistik av 1917 voro antalet kommuner 2,512 stycken och församlingar 2,583 stycken. Det bleve sålunda ett försvinnande litet antal även inom kategorierna kyrkor och kommunalrum som kunde erhålla konstföremål från museet. Största möjligheter att mottaga depositioner hava utan tvivel kyrkorna, då dessa dels i allmänhet erbjuda säkraste skydd mot eldfara och dels sedan gammalt ofta äro försedda med konstnärlig utsmyckning, vilket underlättar en rättvis fördelning av museets konstverk med religiöst innehåll mellan de kyrkor, som ännu äro i behov av konstnärlig prydnad.

Vad slutligen föreningar beträffar, så omöjliggör deras stora antal i en alldeles särskild grad en rättvis fördelning av disponibla konstverk. Statistiken för 1910 visar nämligen, att de ideella föreningarnas antal redan detta år uppgick till över 21,000 stycken och vid 1914 års slut uppgingo endast fackförbundens avdelningar till över 2,000 stycken; dessa kategorier hava helt säkert sedermera väsentligt ökats. De lokaler, som disponeras av dessa föreningar, torde dessutom sällan erbjuda det skydd mot eldfara och den säkerhet för en betryggande vård, som är det oundgängliga villkoret för att jag inför Kungl. Maj:t skulle våga föreslå dem som förvaringsplatser för staten tillhöriga konstföremål.

Ovanstående utredning, som dessvärre tvingar mig att — med undantag för förslaget om en begränsad deposition i kyrkor — ställa mig avrådande i fråga om det i motionen framställda önskemålet om en utvidgning av nationalmusei depositionsverksamhet till vissa nya kategorier av mottagare, är grundad på museets konstbestånd sådant det nu är och sådant det med nuvarande inköpsanslag kan förmodas utveckla sig. Annorlunda ställer sig naturligtvis saken, om från statskassan kan anslås medel, uteslutande avsedda för i motionen angivet syfte. Samtidigt som jag med motionären vill understryka vilken stor betydelse en så utvidgad depositionsverksamhet kan få, nödgas jag frambålla, att densamma torde komma att nödvändiggöra en ytterligare tillökning av museets tjänstemannakår, då en intendent med så vittomfattande arbetsuppgifter, som den nyligen tillsatte redan har, näppeligen ensam kan utöva en verksam kontroll över ett på ett mångdubbelt antal platser fördelat konstbestånd.

Vad angår motionärens yttranden: Det skulle ju också kunna tänkas, att ifrågakärande syfte skulle kunna nås genom att staten bidroge till de kommuner eller ägare till offentliga lokaler, som själva anskaffade resterande medel till inköp av dekorativa konstverk för offentligt utställande, vill jag göra gällande, att ett genomförande av detta förslag helt säkert i hög grad

skulle befrämja de konstpedagogiska strävanden, som motionen avser att gagna. I detta fall skulle nationalmuseum, i främsta rummet genom den nye intendenten, på ett mångsidigt sätt kunna stå till tjänst, dels genom att pröva ansökningar om dylika statsbidrag, dels genom att biträda ifrågasvarande kommuner och ägare till offentliga lokaler med inköp och placering av konstverk m. m., en funktion som ju på det närmaste sammanhänger med den nye intendentens konsulterande verksamhet.

Även på annat sätt, främst genom den planerade ambulerande utställnings- och föreläsungsverksamheten, kan nationalmuseets nye intendent bereda de bredare lagren de bildningsmöjligheter, som bekantskap med god konst skänker.

På grund av ovanstående får jag anföra, att nationalmuseets samlingar med nu gällande stat för tjänstemän och för inköp av konstverk samt med iakttagande av hänsynen till rättvisa fördelningsgrunder och betryggande vård av konstverken visserligen endast i undantagsfall (i fråga om kyrkor) torde kunna komma ifråga för den i motionen föreslagna vidgade depositionsverksamheten, men att nationalmuseum, vars nämnd livligt beaktar de av motionären framställda synpunkterna, på andra sätt *dels* genom att arbeta för en tidsenlig utveckling av landsortens konstmuseer, *dels* genom tillhandahållande för billigt pris av tryck av museets kopparsticks-plåtar, *dels* genom att granska till staten från kommuner och ägare till offentliga lokaler inkomna ansökningar om bidrag till inköp av dekorativa konstverk samt biträda vid inköp och placering av dessa konstverk, *dels ock* genom anordnande av ambulerande utställningar och föredrag, skall kunna bidra till att konstens alster må komma folkets bredare lager till godo i vidsträcktare grad än vad nu är förhållandet.

I ett senare yttrande anförde museichefen ytterligare vissa synpunkter på frågan:

Genom den nyutnämnde intendenten ämnar jag göra en utredning över landsortsmuseernas nuvarande organisation och behov i fråga om den konsten berörande sidan av deras verksamhet för att sedermera efter samråd med respektive museistyrelser till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till en lösning i dess helhet av landsortsmuseernas organisationsfråga åtföljt av en ekonomisk utredning angående eventuellt behövliga statsanslag.

Samtidigt som jag understryker vikten av ovan skisserade utveckling, vilken ligger mig alldeles särskilt om hjärtat, vill jag dock hava betonat att icke nationalmuseets hela konstpedagogiska verksamhet utåt bör inriktas på landsortsmuseerna, då det helt naturligt icke är alla konstverk, vilkas karaktär hänvisar dem till en placering i museer utan vilka genom hela sin anda och stil skola göra sig bäst gällande på de kategorier av depositionsplatser som jag förut angivit böra komma i fråga näst efter museer, nämligen *dels* i statens ämbetsverk och därmed jämförliga institutioner (eventuellt även kyrkor), vilka alla frekventeras av en stor allmänhet och av alla lager av vårt folk, *dels* i vissa statens boställsvåningar, där konstverken tack vare vederbörande boställsinnehavares representationsplikt bliva tillgängliga under omständigheter, då de tjäna ett praktiskt syfte och kunna tillsammans med rumsarkitektur och mobiler bilda en verklig konstnärlig enhet. Skapandet av konstnärliga miljöer inom statens officiella ämbetslokaler och i vissa representativa boställsvåningar, miljöer i vilka allt är avvägt med möjligast bästa smak och stilkänsla måste, synes det mig, hava en stor uppfostrande betydelse i en tid som mer än någon föregående ut-

märkt sig för bristande smak i sina rumsanordningar. Längtan efter en pånyttfödelse i detta hänseende har vaknat, och det synes mig att nationalmuseum har skyldighet att i vidsträcktaste mån på ett förebildligt sätt gå denna till mötes, när det gäller statens byggnader och institutioner med deras livliga frekvens av besökande.

I anledning av nu berörda motion samt de av museichefen avgivna utlåtandena, yttrade riksdagen i skrivelse i ämnet den 11 maj 1918 (nr 201) följande.

I berörda av chefen för nationalmuseum avgivna yttranden har denne bland annat framhållit önskvärdheten därav, att statens konstverk i lämplig mån och på lämpligt sätt fördelades på olika landsdelar och därigenom komme att verka väckande och uppfostrande på hela folkets konstsinne.

Vid överbägande av huruvida ett sådant önskemål kunde realiseras, hade man först att taga under omprövning, om det kunde låta sig göra, att några under nationalmusei vård stående konstverk på längre eller kortare tid deponerades utom huvudstaden. Av de utav överintendenten avgivna yttrandena framgår, att antalet av de konstverk, som för sådant ändamål kunde komma i fråga, vore ett fåtal i förhållande till den mångfald samlingslokaler, vilkas prydnade med konstverk motionären avser, samt att frågan om anordnandet av en deposition av berörda art för närvarande vore föremål för utredning från museets sida.

Beträffande de lokaler, som för ifrågavarande depositionsändamål skulle kunna komma till användning, har nationalmusei chef i sådant avseende särskilt framhållit landsortsmuseerna, vilka skulle kunna förmedla nationalmusei samlingars popularisering. Såsom lämpliga lokaler för en sådan deposition hava vidare i berörda yttranden nämnts kyrkorna; och synas riksdagen jämväl en del monumentalare skolbyggnader kunna för ändamålet ifrågakomma. För utrönande av vilka lokaler inom landet, som ur säkerhets- och eldfaresynpunkt kunna vara lämpliga såsom mottagare av konstalster vid en utvidgad depositionsverksamhet av avsedda art, bör enligt riksdagens mening en utredning verkställas.

I likhet med nationalmusei nämnd anser emellertid riksdagen även andra åtgärder uti motionens syfte böra vidtagas, nämligen tillhandahållande i vidsträcktare omfattning av goda reproduktioner till billiga priser, lämnandet av sakkunnigt biträde åt kommuner och andra ägare av offentliga lokaler vid inköp och placering av konstverk samt ambulera utställningar och föredrag.

Tillika vill riksdagen i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att det för konstens popularisering är av synnerlig vikt, att studiecirkel- och föreläsungsverksamheten i möjligaste mån utnyttjas för att väcka intresse och förståelse för de skönhetsvärden, som de konstalster besitta, vilka på sätt ovan angivits kunna bliva tillgängliga för en större allmänhet.

På grund av vad sålunda anförts anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:ttäcktes låta utreda, i vilken omfattning och under vilka betingelser den inom nationalmuseum utövade depositionsverksamheten kunde vidgas, samt på vilka andra sätt genom statens förmedling konstens alster kunde komma folkets bredare lager till godo i vidsträcktare grad än vad då vore förhållandet, och sedermera vidtaga de åtgärder, vartill en sådan utredning kunde föranleda.

Ökade arbets-
krafter vid
depositions-
avdelningen.

Något anslag för anställande av biträde åt den nye depositionsintendenten ansågs i samband med tjänstens inrättande icke nödvändigt, enär under de första åren av hans verksamhet flera arbetskrafter för detta arbetsområde icke syntes vara av behovet påkallade. Vid framläggande av förslag om anslag till nationalmuseet för budgetåret 1923—1924 hemställde emellertid överintendenten och chefen för museet om anslag till ökad arbetskraft vid den nya avdelningen för depositionsverksamheten. Då framställningen icke föranledde någon proposition till riksdagen, förnyade museichefen sin begäran i skrivelse den 31 augusti 1923. I fråga om museets depositionsverksamhet och därmed sammanhängande arbete yttrade museichefen:

De fem år som gått, sedan platsen tillsattes, kunna minst av allt be-tecknas som ofruktbara för avdelningens vidkommande. Depositionsarbetet har fortgått genom ordnandet av estetiskt vårdad miljö i offentliga lokaler, exempelvis beskickningshusen i London och Hälsingfors, statsrådsberedningen, utrikesdepartementet, utrikesministerhotellet samt ett flertal landshövdingss-residens.

Verksamheten har även tagit sig uttryck i anordnandet av vandrings-utställningar och kulturmässor ävensom genom propaganda i pressen och småskrifter.

Täta inspektionsresor till depositionsorterna ha företagits. I samband med dessa resor ha hållits föredrag och visningar. Hjälp i råd och dåd har lämnats konstmuseerna i landsorten. Av dessa har konstavdelningen i Östergötlands museum i Linköping ordnats personligen av depositionsinten-denten.

Moderna katalogsystem ha påbörjats vid slottssamlingarna, där även ny-ordningsarbeten ha företagits. För allt detta, vartill även kommer skötsel-n av löpande ärenden och korrespondens, har avdelningsföreståndaren ej kunnat påräkna ordinarie hjälp. Då verksamheten inom avdelningen sålunda nu utvecklats till denna punkt, är ett ytterligare framskridande i denna rikt-ning otänkbart utan ökad arbetskraft. Dessutom kunna ej heller avdelningens båda huvudområden — slottssamlingarna och depositionsverksamheten — längre hållas på nuvarande nivå utan regelbunden hjälp. Slottssamlingarna ha i samband med de löpande ärendena hittills kunnat förvaltas utan andra krav än övervakandets; nu då arbetet med dessa samlingars konservering påbörjats, kräva samlingarna ständigt ökad uppmärksamhet och i vissa fall förnyad vetenskaplig bearbetning, varigenom allt större del av avdelnings-föreståndarens tid åtgår till forskning i arkiv och samtida konsthistoriskt material.

Skulle Kungl. Maj:t på grund av det nuvarande ekonomiska läget anse sig icke kunna hos riksdagen äska anslag för behövlig hjälp åt depositions-intendenten, tvingas jag att avsevärt inskränka nationalmusei verksamhet inom denna avdelning. Att slottssamlingarnas vård ej får på minsta vis åsidosättas anser jag självfallet. Således bleve det depositionsverksamheten, innefattande vandringsutställningar, konstupplysning och konstpropaganda, som måste reduceras.

Det vore synnerligen beklagligt, om detta skulle behöva bli fallet vid en tidpunkt, då intresset börjat vakna runt om i landet, och man blivit förvissad om att denna gren av museets verksamhet svarar mot ett verkligt behov. Vidä kretsar av vårt folk ha kommit till medvetande om att konsten icke

blott är till stundens glädje utan ett medel till personlig och nationell bildning. Nationalmuseum har hittills sökt tillgodose detta växande behov med all kraft och med alla de medel, som dess samlingar samt dess tjänstemäns kapacitet och personliga intresse tillåtit. Betydelsefulla resultat ha redan åstadkommit på detta område. Dessa resultat utgöra dock blott en början, och för verksamhetens fortsättande kräves, såsom jag i det föregående sökt påvisa, ökad personal vid avdelningen.

För att sålunda effektivt lätta arbetsbördan för avdelningens föreståndare och möjliggöra en fortsatt verksamhet enligt de linjer, som hittills följts, synes mig vara erforderligt, att en amanuens och ett kvinnligt skrivbiträde anställas vid avdelningen. Härvid är det av vikt, att amanuensen bestrider daglig tjänstgöring. Enbart depositionsintendentens täta tjänsteresor, under vilka denne är förhindrad att sköta avdelningens löpande göromål, hänvisa till nödvändigheten av, att amanuensen erhåller daglig tjänstgöring. Ett skrivbiträde synes mig erforderligt med hänsyn till det omfattande arbete av mindre kvalificerad art, som är nödvändigt för varje företag, såväl vanliga depositioner som anordnandet av kulturmässor, vandringsutställningar etc.

Kungl. Maj:t gjorde icke någon framställning i ämnet till 1924 års riksdag, men i anledning av inom riksdagen väckt motion anvisade riksdagen för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 1,200 kronor för beredande av skrivhjälp åt depositions- och reseintendenten. Riksdagen (skr. nr 8 A, punkten 11) förklarade, att anslaget icke avsåge något nytt ändamål utan fastmer vore att betrakta såsom nödvändigt för upprätthållandet av en organisation och verksamhet, som redan vunnit riksdagens godkännande.

I skrivelse den 16 augusti 1924 hemställde museichefen, under erinran om föregående framställningar i ämnet, om anslag för budgetåret 1925—1926 med respektive 1,200 kronor och 2,652 kronor till avlöande av ett skrivbiträde och en amanuens å museets avdelning för slottssamlingar och depositioner. Museichefen anförde bland annat följande:

Med den vittutgrenade verksamhet, som nämnda avdelning har och som gör det nödvändigt för avdelningschefen att företaga täta resor i landsorten, kvarstår behovet av ytterligare en medhjälpare med vetenskaplig konsthistorisk skolning, som kan biträda honom såväl vid vården av slottssamlingarna som vid anordnandet av vandringsutställningar.

Sedermera anhöll museichefen i skrivelse den 18 november 1924, under framhållande av att biträde av amanuens ständigt erfordrades å avdelningen samt att arbetsbördan för skrivbiträdet fullt motiverade hennes likställande med andra vid museet anställda skrivbiträden, om anslag till en amanuens med ständig tjänstgöring å 5,304 kronor och till ett skrivbiträde med 2,160 kronor.

Vid anmälan av denna framställning inför Kungl. Maj:t den 2 januari 1925 yttrade (VIII huvudtiteln, punkten 17) dåvarande departementschefen följande:

Verksamheten å museets avdelning för slottssamlingar och depositioner har numera utvidgats så, att biträde åt intendenten är av nöden, om arbetet skall kunna fortgå i önskad omfattning. Riksdagen har redan i handling vitsordat behovet av ökade arbetskrafter genom att bevilja medel till

skrivhjälp åt intendenten. Emellertid kan denna hjälp icke anses tillräcklig. Intendentens arbete har blivit så omfattande, att han lämpligen bör befrias från löpande göromål av enklare beskaffenhet såsom diarieföring, uppgörande av förteckningar och dylikt. Därtill kommer, att befattningens innehavare, om han skall på tillbörligt och effektivt sätt fullgöra sin uppgift, endast i begränsad omfattning kan utföra sina åligganden å tjänsterummet. På grund av de ofta förekommande resor, intendenten har att företaga, är det givetvis av behovet påkallat, att under hans frånvaro någon tjänsteman finnes å avdelningen för handläggande av mindre och löpande ärenden. Intenden bliver i annat fall vid återkomsten från resorna så överlupen med bestyr av formell och administrativ beskaffenhet, att det är honom omöjligt att ägna erforderlig tid åt sin huvudsakliga verksamhet, nämligen planerandet av konstpropagandan i landet. Att från någon annan av museets avdelningar skaffa tillfällig hjälp, kan icke påräknas. Erhåller däremot avdelningen en permanent förstärkning av arbetskrafterna, torde intendenten kunna befrias från skötseln av en del av de löpande ärendena. I fråga om inrättandet av en direkt amanuéstjänst, vare sig med hel eller halv tjänstgöring, ställer jag mig tveksam. Tills vidare och innan större erfarenhet vunnits i avseende å arbetets omfattning, vill jag inskränka mig att förorda, att till museichefens förfogande ställes ett belopp av 2,650 kronor till förstärkning av arbetskrafterna å depositionsavdelningen, med vilket belopp museichefen må på lämpligaste sätt söka tillgodose det förefintliga behovet.

Även om avdelningen erhåller medel till en dylik förstärkning av arbetskrafterna, kvarstår behovet av ett särskilt biträde till skrivhjälp och andra mindre krävande göromål. Av museichefen framhålles, att det nuvarande skrivbiträdet har ett arbete, som skulle motivera en högre avlöning än som möjliggöres med ett anslag på 1,200 kronor. Jag anser icke skäl föreligga att nu förorda någon ökning av anslaget för budgetåret 1925—1926, helst frågan härom var föremål för prövning så sent som av 1924 års riksdag, därvid det nu utgående beloppet fastställdes.

För tillgodoseende av depositionsavdelningens behov i nu berörda hänseende torde således för nämnda budgetår erfordras anslag å respektive 2,650 och 1,200 kronor eller sammanlagt 3,850 kronor. Det skulle visserligen kunna ifrågasättas, huruvida icke, då onekligen ett konstant behov härutinnan föreligger, erforderliga medel böra tillföras museets ordinarie anslagspost till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare. Då emellertid depositionsavdelningens administration ännu icke torde få anses hava vunnit sådan stadga, att man kan bestämt överblicka det erforderliga personalbehovet, synes mig försiktigheten bjuda att tillsvidare räkna med vederbörande ersättningsar utgående av särskilda extra anslagsmedel.

I anslutning till departementschefens tillstyrkan föreslog Kungl. Maj:ts riksdagen att till förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmuseets avdelning för depositioner och slottssamlingar för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra anslag av 3,850 kronor. Framställningen bifölls av riksdagen. För budgetåret 1926—1927 utgår för enahanda ändamål ett anslag med samma belopp.

**Intendenten
Strömboms
utredning.**

Såväl riksdagens ovanberörda skrivelse som det livliga intresse, som från landets skilda delar kom nationalmusei depositionsverksamhet och konst-

propaganda till del, föranledde museichefen att uppdraga åt intendenten för museets avdelning för depositioner och slottssamlingar, fil. doktor S. Strömbom att avgiva en redogörelse för nämnda avdelnings utveckling jämte en plan för arbetets bedrivande under den närmaste framtiden. Den av Strömbom i detta hänseende verkställda utredningen är av så stort allmänt intresse och av en sådan betydelse för den fortsatta utvecklingen av den verksamhet, varom här är fråga, att jag anser mig böra redogöra för det huvudsakliga innehållet i densamma.

Inledningsvis anför Strömbom:

År 1927 hava 10 år förflutit sedan på riksdagens beslut nationalmuseum utökades med en fjärde avdelning, administrativt benämnd avdelningen för slottssamlingar och depositioner. Frånsett värden om slottssamlingarna, i vilket fall den nye intendenten kunde följa en redan utformad arbetspraxis, innebar sysslan att från grunden dana en ny funktion i svenskt kulturliv. Denna funktion var visserligen ett uttryck för nationalmusei allmänna strävan utåt men innebar samtidigt en sådan utvidgning och specialisering av denna, att arbetet måste betraktas som en uppgift av helt nydanande natur. Richard Bergh formulerade uppgiftens innebörd sålunda: »Att skapa ett levande förbindelseled mellan konsten och konstlivet landet runt».

Det tillhör icke mig att på förhållandenas nuvarande ståndpunkt uttala mig om, huruvida nationalmusei nya avdelning under det snart tilländalupna decenniet lyckats förverkliga Berghs betydelsefulla avsikt. Under alla förhållanden må emellertid hänvisas till de hittills uppnådda resultaten, som tyda på att denna del av museets arbete är på väg att för vårt land bli en kulturfaktor av levande betydelse. Det förefaller mig också som om våra erfarenheter från verksamheten nu vunnit den giltighet, att en arbetsplan kunde uppdragas för de närmaste åren framåt.

Avdelningens båda verksamhetsområden, som ju icke äga egentligt organiskt sammanhang, ställa i det hela fullkomligt olikartade krav på arbetsledaren. Förvaltningen av slottssamlingarna, en lokalt och sakligt begränsad muscal uppgift, innefattar väsentligen överbakande av föremålens tillstånd, deras säkerställande genom konservering, deras planmässigt historiska och konstnärliga anordning, katalogisering samt därmed förenade studier i arkiv, bibliotek och konstsamlingar. Slutligen har intendenten också att uppmärksamma de tillfällen till lämpliga nyförvärv, som erbjuda sig.

Arbetet på att väcka och sprida konstbildning ute i landet, intendenturens andra verksamhetsgren, kan däremot ej bedrivas efter ett en gång från början fastställt detaljprogram. Som uppgift är arbetet obegränsat, närmast en musealt-pedagogisk verksamhet, vars mening och framgång helt beror på den levande kontakt, som kan tänkas uppstå mellan ledaren och allmänheten. — Vägarna att nå denna kontakt äro bestämt anbefallda redan i Richard Berghs ovanberörda skrivelse av den 30 sept. 1915, vari han gör framställning om uppförande av denna intendentsbefattning å staten för museet. Den däri framlagda planen, som i hög grad var ett uttryck för sin upphovsmans generösa konstnärnatur, visade sig snart för den vid detaljarbete och praktiska miljöförhållanden mera förfarne museimannen innebära ett framtidsarbete, där enbart grundläggningen skulle kräva årtal. Dock motsvarade den, såsom erfarenheten senare skulle bestyrka, i hög grad utvecklingens krav. Den för avdelningsföreståndaren senare fastställda instruk-

tionen ansluter sig likaledes i huvudsak härtill, ehuru syslsan där på ett par punkter beskrivits. Instruktionens knapphändig formulerade punkter måste emellertid i långt högre grad än för museets övriga avdelningar endast i största allmänhet ange depositionsarbetets mångfaldiga innebörd.

Av nedan följande redogörelse torde framgå, att avdelningens verksamhet redan från början trots då rådande kristid och konjunkturförsämringar inriktades på att efter hand realisera hela det av Richard Bergh skisserade programmet, och att detta efter hand i överensstämmelse med dennes avsikt utvecklats till en omfattning, som kräver icke blott en ledares krafter utan en hel egen organisation.

Strömbom övergår härefter till redogörelsen för den hittills bedrivna verksamheten på avdelningens olika områden och yttrar sig först om slottssamlingarna, katalogarbetet därstädes och dessa samlingars museala utnyttjande:

Slottssamlingarna.

Dessa utgöras av de statens konstföremål, vilka förvaras på Stockholms, Haga, Ulriksdals, Drottningholms, Gripsholms, Rosersbergs och Strömsholms slott. De äro förtecknade uti inventarier efter de resp. slotten och omfatta f. n. 5,952 nummer. Enbart Gripsholms galleri, vilket som bekant är en av världens största porträttsamlingar, utgör 1,986 nummer. (Nationalmusei inventarium över museets gallerisamling upptar 2,541 nummer.)

Slottssamlingarna, liksom varje annan tavelsamling, kräva en jämn vård, helst som de till största delen förvaras i lokaler, där det visat sig svårt att skydda dem mot mänsklig och klimatisk åverkan. Intendenten har genom så täta inspektionsresor, som ansetts behöfligt, sökt sörja för deras vård och museala ordning. Av de båda större slottssamlingarna, å Drottningholm och Gripsholm, förvaras den senare i helt oeldade och i övrigt på grund av byggnadens ålderdomliga beskaffenhet för musealt bruk mindre tjänliga lokaler. På Drottningholm hade den exponerade delen av samlingarna tidigare skadats av direkt solstrålning och fukt, det magasinerade tavelförrådet hade varit mindre väl på slottsvindarna eller i mörka, källarlika rum. Sedan slottet genom införandet av värmeledning tillförsäkrats relativt jämna fuktighets- och temperaturförhållanden samt på lämpligt vis skyddats mot alltför starkt solljus, torde man emellertid få anse, att Drottningholms tavelsamling befinner sig i för densamma så till vida sunda omständigheter, att man ej behöver befara, att nya skador skola uppstå genom klimatisk åverkan. Däremot ha de förändrade yttre betingelserna ej kunnat neutralisera de förintande krafter, som äldre skadegörelse släppt lösa. Som tidigare vid uppreade tillfällen påpekats, är snar konservering här av nöden. De på vindar och i garderober magasinerade målningarna ha under senare år inflyttats till nationalmuseum, där de i samband med deposition ute i landet blivit nödigt konserverade. Samlingarna på Drottningholm ha sedan 1922 ytterligare förstörats genom den deposition bestående av 515 konstföremål, varmed nationalmuseum bidragit till det sagda år därstädes bildade teatermuseet.

Inom Gripsholmssamlingen hade som bekant fuktens och köldens förstörelseverk för någon tid sedan nått så långt, att ett vittomfattande, under flera år behöfligt konserveringsarbete måste igångsättas, vartill riksdagen nu i fem perioder beviljat extra anslag. I innevarande stund äro de svåraste skadorna botade, men ännu återstår mycket att sätta i stånd, innan samlingen kommer i det skick, som är förenligt med principerna för modern

museivård. I sammanhang med restaureringen har också en planmässig fotografering av samlingarna påbörjats, en för modern uppfattning oundgänglig säkerhetsåtgärd, som tidigare företagits endast med en liten del av samlingen.

Under diskussionen om de skadade Gripsholmstavlorna framställdes både från riksdag och regering önskemål om att sådana åtgärder skulle vidtagas inom slottet, att tavelmålningen för framtiden skyddades för de ogynnsamma fukt- och temperaturförhållanden, som råda alltsedan den egentliga borgen upphört att bebos. Under de år som gått sedan dess, har från nationalmusei sida också arbetats på att i detta avseende nå ett bättre sakernas tillstånd. Sedan genom preliminära undersökningar framgått, att en elektrisk uppvärmningsanordning skulle ur alla synpunkter bäst tjäna sagda syfte, fick intendenten av museichefen i uppdrag att söka intressera vattenfallsstyrelsen för att anställa nödiga experiment inom slottet. Tanken väckte inom vattenfallsstyrelsen den största förståelse, ja, det visade sig till och med att chefen för Älvkarleby kraftverk, överdirektör Borgquist, redan tidigare på sitt håll utarbetat ett idéprogram i samma riktning. Tack vare ett sådant intresse och tillmötesgående från detta verks sida kunde experimenten utan kostnader för nationalmuseum påbörjas redan under vintern 1922 och ha sedan pågått ända till 1925.

Det teoretiska resultatet, som Älvkarlebyverkets termo-elektriska expert, ingenjör Frits Jacobsson, utarbetat i samråd med undertecknad, föreligger nu i »Tekniska meddelanden från Kungl. Vattenfallsstyrelsen Ser. E. N:r 11.» — Då såväl praktiska rön som teoretiska kalkyler från dessa experiment ge vid handen, att en elektrisk uppvärmningsanordning av de ovan berörda lokaliteterna inom Gripsholms slott skulle utan egentlig risk för inredning och samlingar och för en måttlig kostnad kunna åstadkomma den önskade jämnheten i temperatur- och fuktighetsförhållanden därstädes, anser jag med hänvisande till nämnda publikation önskvärt att åtgärder kunna vidtagas för att en sådan värmeledning indrages i de rum på Gripsholm, där statens konstsamlingar äro förvarade.

Katalogarbetet.

Det för slottssamlingarnas bearbetande och vård nödvändiga katalogsystemet har sedan 1880 talet utgjorts av:

- 1) kortfattade förteckningar (liggare) i nummerföljd,
- 2) vetenskaplig katalog (lappkatalog),
- 3) konstnärsregister samt
- 4) journal över förflyttningar och överföringar.

Till detta katalogsystem, som vidare utarbetats, har sedan 1917 för statens porträttsamling fogats en alfabetisk personkatalog, försedd med fotografiska avbildningar i format 18×24 cm. Denna katalog är f. n. under arbete. Då den emellertid bl. a. innefattar konsekventa uppgifter angående föremålets ursprung, vilket kräver grundliga arkivforskningar, torde den först om några år bli möjlig att slutföra.

Någon officiell tryckt katalog över Gripsholmssamlingen har från museets sida ännu ej utgivits och har knappast ansetts behöflig, så länge på privat initiativ tryckta förteckningar (Eichorn-Ekenstierna, G. Nordensvan, N. Sjöberg) tillhandahållits allmänheten. Men sedan dessa utgått ur bokhandeln, har frånvaron av en officiell katalog känts som en allvarlig brist, som med

det snaraste måste avhjälpas. En sådan katalog har också inom avdelningen utarbetats och är f. n. under tryckning. Den äldre, av förutvarande överintendenterna Folcker och Looström författade vägledningen i slottet har utgivits dels i nya svenska upplagor dels i fransk översättning.

I samband härmed kan jag ej underlåta att med varmaste erkännande nämna den utförliga vägledning i porträttsamlingen, som förre intendenten Göthe på särskilt uppdrag av museichefen och med särskilt statsanslag författat och utgivit. — Rörande statens konstsamling på Drottningholm saknas varje tryckt katalog. Med hänsyn till den starkt ökade besöksfrekvensen på detta slott anser jag lämpligt att snarast få tillfälle att utarbeta en sådan katalog.

En annan sida av slottssamlingarnas publicitet, som ännu lämnar åtskilligt att önska är försäljningen av vykort och fotografier, som på Gripsholm fortfarande ligger helt i privata händer. På museichefens uppdrag har undertecknad emellertid vidtagit nödiga förberedelser för att denna försäljning inom kort skall kunna ordnas tillfredsställande och i enlighet med vad fallet är inom nationalmuseum.

Slottssamlingarnas museala utnyttjande.

I samband med depositionsintendentens arbete för de statliga konstsamlingarnas allt vidare utnyttjande har också verkats för att sätta allmänheten i lämplig kontakt med de historiska och konstnärliga värden, som slottssamlingarna hysa. Varje år besökes t. ex. Gripsholm av tusentals personer. Ej minst är slottet och dess samlingar en omtyckt mötesplats för skolresor från snart sagt landets alla delar. Likaledes ha under senare år Arbetarnas bildningsförbund och andra studiecirkelar brukat anordna gruppbesök på slottet. I mån av tillgång på personal har avdelningen sökt tillmötesgå de ansökningar om museal visning, som gjorts för dessa besök, vilka ju ofta saknat varje initierad ledning. I vissa fall, där det rört sig om kontingenter på flera hundra skolbarn, som ägnat slottet högst ett par förmiddagstimmar, har det visat sig ogörligt eller meningslöst. Vad som emellertid alltmera tydligt framgått som ett radikalt önskemål vore att söka orientera dessa besöksgruppers ledare inom slottet och dess samlingar. I det syftet ha visningar och föredrag ordnats för såväl lärare som andra ungdomsledare. Detta har skett dels i mera fristående form, dels i samband med kurser och möten, som förlagts till slottet eller dess omgivning. Jag ber här få påminna om det besök, som avlades 1921 av »Svenska Modersmålslärares Förening» eller »Goodtemplarnas Föreläsningsförening», vars stora möte sommaren 1924 avhölls i slottet, eller de 1925 av Svenska Dagbladet anordnade Gripsholmsdagarna.

Den mest omfattande av dessa kurser på Gripsholm har emellertid hittills varit den, som den 28 juni—7 juli 1922 på avdelningens initiativ anordnades av skolöverstyrelsen i samarbete med riksmarskalksämberet och nationalmuseum. De regelbundna deltagarna, som uppgingo till närmare 80, bestodo av historielärare från de allmänna läroverken, seminarierna och elementarläroverken för flickor. Kurserna voro inriktade på Wasa-tidens kulturella och politiska historia, där föreläsningsserier höllas bland annat av professorerna Gottfrid Carlsson, Eli Heckscher och K. B. Westman. Allmänt har sedan från deltagarnas sida uttalats det största erkännande för nationalmusei initiativ i detta fall. Under de 10 dagar kursdeltagarna fingo

vistas på slottet, blevo de icke blott intimt hemmastadda med den åldriga byggnadens arkitektur och med samlingarna. Som det sedan framhållits — för många skänkte dessa Gripsholmsdagar en långt mera konkret och levande föreställning än de hittills ägt om Wasatidens förhållanden.

De erfarenheter, som gjorts vid dessa kurser och möten, synas mig uppmuntra till en vidare och mera planmässig verksamhet i riktning att i högre grad än förut göra slotten och deras samlingar, framförallt Gripsholm, till härdar för historiskt och konstnärligt bildningsarbete. Med de fonder av levande svensk tradition, av stark stämning, med de samlingar av nationellt och europeiskt värde, som slotten hysa, verka de i hög grad fostrande på vårt folks konstsinne och historiska medvetande. Jag är därför övertygad om att det skulle bli av stor framtida betydelse, om nationalmuseum varje år kunde särskilt på Gripsholm organisera eller ta initiativ till sommarkurser av såväl populär som rent vetenskaplig natur.

Efter att hava redogjort för de skyldigheter, som stadgeenligt tillkomma depositionsintendenten och lämnat en tablå, utvisande handlagda depositionsärenden åren 1867—1925 samt tjänsteresor i avdelningens ärenden 1918—1925, till vilken tablå jag nu tillåter mig allenast hänvisa, övergår Strömbom till att redogöra för den del av sin verksamhet, som avser den egentliga depositionsverksamheten och som Strömbom benämner »konstens decentralisering». Härom yttrar Strömbom till en början:

»*Konstens decentralisering.*»

Arbetet med att på lämpliga ställen utanför centralmuseet placera statens disponibla konstsamlingar har betraktats — med allt vad som därmed sammanhänger — såsom avdelningens huvuduppgift. Tanken på att staten borde förvärva konstverk för att därmed pryda andra offentliga lokaler än statsgalleriet är äldre än den nuvarande museibyggnaden. Redan vid riksdagen 1856—58, då debatten rörde sig om konstinköpsanslag till det blivande nationalmuseum, hade Rikens Ständer uttalat den åsikten att förutom till nationalmuseum dit verken av det högsta konstvärdet borde komma, borde för statens räkning förvärfvas konstverk, vilka, utan att äga detta högsta värde, kunde användas till prydnader i kyrkor, ämbetsrum m. m. Denna sunda tanke har till helt nyss fått vänta på sitt förverkligande. Om man frånser vissa förvärv för legationsbyggnader, har statens konstinköp tills för några år sedan endast tillgodosett nationalmuseum. Men det överskott, som statens konstmuseum efter hand kommit i besittning av, har i form av depositioner kommit andra institutioner till godo.

Nationalmuseum har allt ifrån sin första tid om också i mera blygsam omfattning låtit »den offentliga miljön» i form av depositioner bli delaktig av statens konstsamlingar. Längre rörde det sig emellertid såsom vid de omfattande depositionerna av år 1887 blott om av museiledningen såsom konstnärligt undermåliga utgallrade verk. Vid det angivna tillfället hade tavlor som bekant klasserats efter konstnärlig kvalitet. De, som tillerkänts enbart dekorativa värden, fördelades på kungl. slott och ämbetsverk, de konstnärligt något mera värdefulla kommo landsortsmuseerna till godo.

Nationalmuseum hade efter ett halvt sekels tillvaro nått samma läge som så många andra jämnåriga konstmuseer ute i Europa: överlastade utställ-

ningslokaler och vindsmagasin. Det ofruktbara i den allt mera tilltagande magasineringen av konstverk hade emellertid markerats redan av 1905 års statsrevisorer, som påpekat lämpligheten av att för den offentliga miljön utnyttja dessa konstnärliga värden. Museinämnden förklarade sig i princip ej oense härmed men ansåg sig böra avböja den gjorda framställningen. Detta som bekant av det enkla och sakliga skälet, att museets dåvarande personal ej möjliggjorde den nödiga kontrollverksamhet, som en utdistribuering av vindssamlingarna skulle krävt. Under alla förhållanden tilltogo depositionerna något de följande åren. Tio år senare krävdes en radikal omläggning av hela depositionsverksamheten både från museiledningens sida och av starka röster utifrån. Staten borde planmässigt sörja för att dess rörliga konstkapital komme hela landet till godo. I detta sammanhang må påminnas om Georg Paulis väckande uppsatser »Konstens socialisering» och »Estetisk ekonomi» (1915). Utan tvivel formulerade dessa agitatoriska artiklar något, som var fullt konsekvent med den då ledande konstnärsgenerationens socialt betonade syn på problemen. »Skönhet för alla» (Ellen Key), »Konsten åt folket» (Hjalmar Branting), »Konstens socialisering» (Georg Pauli) och dessa paroller med det agitatoriska slagordets mer eller mindre patetiska klang, som utgingo från tidens radikala kulturkretsar, vittna alla om epokens växande tro på konstens samhällsvärde. Det skulle visa sig, att den önskan hos en generation, som dessa slagord uttrycka, var något, som motsvarade framtidens medvetna behov.

Att kravet på »konstens decentralisering» blev brännande i och med genomförandet av nationalmusei omorganisationsplan, berodde väl innerst på att de voro uttryck för samma konstsociala åskådning. Men den praktiska förutsättningen för den livliga depositionsverksamhet, som sedan följt, hängde samman med den nya utställningsprincip, som i och med omorganisationen genomfördes inom statsgalleriet: en glesare anordning av föremålen. Antalet konstverk, som genom denna sovring ej längre behövdes inom museet, uppgick till åtskilliga hundratal. Härtill kommo de målningar, som sedan längre tid tillbaka varit magasinerade på musei vindar och i slottens förråd. Inalles utgjorde den för depositioner tillgängliga samlingen dryga två tusental nummer. Senare har denna samling betydligt ökat genom det stora inköp, som gjordes 1922—24 av »Nämnden för stödjande av den konstnärliga verksamheten i Sverige» (i denna skrivelse benämnd »Konstnärshjälpen») och som Kungl. Maj:t genom skrivelse den 24 april 1924 överlämnade till museet för lämplig utplacering. Denna samling utgjorde inalles 519 nummer.

Redan den år 1918 tillgängliga depositionssamlingen var mycket skiftande till konstnärlig kvalitet och ämnenas art — allt ifrån konstverk av högt musealt värde till tavlor av enklaste dekorativa förtjänster. Redan från början uppgjordes av intendenten Wettergren en administrativ plan över den ordning, i vilken olika kategorier av depositionsansökningar skulle lämnas företräde. Likaledes uppskiftades de för deposition tillgängliga samlingarna i kvalitetsgrupper. För museernas räkning reserverades senare några hundratal nummer av den konstnärligt eller konsthistoriskt värdefullaste delen, därav slutna samlingar, hopställda med tanke på olika landsdelars egenart och konstbehov.

Flertalet av de ansökningar, som inkommit och behandlats, har som man kunde vänta gällt depositioner i residens, legationsbyggnader och andra ämbetslokaler, i mindre utsträckning landsortsmuseer. Arbetet med deposi-

tioner i egentlig mening har alltså under dessa år i hög grad tagit intendens tid. Den enklaste estetiska ekonomi kräver att varje konstverk får den plats, där det bäst behövs och där det bäst kan verka. Man måste utgå från att varje mera betydande deposition kräver personlig lokalkännedom från nationalmusei sida. Att därför utan ingående kännedom om förhållandena ute i landet och efter en enbart formellt konsekvent plan distribuera den konstsamling, som fanns disponibel 1918, hade varit att från början låta den nya avdelningen förfela sin uppgift.

Utom av nödiga inspektioner av redan utlånade konstverk ha intendens resor runt om i landet föranletts av ansökningar om depositioner. Under dessa resor har han studerat de lokala förhållanden, som kunna vara av vikt för depositionsverksamheten, förbindelser ha sökts ej blott med museernas ledning och personer i officiellt inflytelserik ställning utan också med bildningsföreningar och kulturellt intresserat folk, som kunde tänkas bidra till förståelsen för nationalmusei strävanden. I den mån som förbindelser och verksamhet under årens lopp utvecklats, har också behovet av resor tilltagit.

Strömbom redogör härefter i allmänna drag för hittills vidtagna åtgärder för *depositioner i väsentligen dekorativt syfte*:

Konstdepositioner av dekorativ karaktär har visat sig synnerligen begärliga. Den princip, som blivit den reglerande, då det gällt att tillmötesgå sådana depositionsansökningar, har med iakttagande av gällande bestämmelser helt naturligt måst vara allmännyttans, d. v. s. att konstverken måtte i största möjliga mån bli till prydnad för en verkligt offentlig miljö. Då de disponibla konstsamlingarna, om också rika, ej kunde tänkas förslå för alla de arter av lokaler, vartill man önskade konstverk, bestämdes som sagt en viss ordningsföljd för depositionsansökningarnas tillstyrkande. Enligt denna borde i första hand tillgodoses museer och liknande samlingar, i andra hand skolor, i tredje ämbetslokaler och i fjärde militära etablissemang etc.

För skolornas vidkommande har emellertid utlåningen endast kunnat utsträckas till de kategorier, som varit praktiskt möjliga att tillgodose d. v. s. elementarläroverk och folkhögskolor. Folkhögskolorna ha därvid kommit i en påfallande gynnad ställning. Vid fördelningen av »Konstnärshjälpens» samlingar placerades icke mindre än 84 stycken moderna konstverk i dessa läroanstalter. Till hela den största gruppen inom undervisningsväsendet, folkskolorna, har museum tyvärr konsekvent måst avböja depositioner. Så ofta som önskats, har avdelningen emellertid tillhandahållit reproduktioner eller (liksom för vissa sjukhus räkning) förmedlat anskaffande av sådana. Även om de nu tillgängliga statssamlingarna ej medge en konsekvent depositionsverksamhet i folkskolorna, anser jag mig dock här böra framhålla lämpligheten av att dessa viktiga bildningsanstalter i framtiden bli tillgodosedda i detta avseende. Staten borde här i större skala fortsätta den betydelsefulla verksamhet, som inleddes av föreningen »Konsten i skolan».

Likaledes skulle man önska att statens konstförvärv tog den omfattning, att nationalmuseum kunde i högre grad än vad nu är fallet bidra till en värdigare utformning av föreläsningssal, Folkets hus och andra för det moderna samhället så betydelsefulla möteslokaler.

Beträffande ämbetslokaler o. d. har tillämpats den principen, att ej tillmötesgå ansökningar annat än för lokaler med starkt representativ eller offentlig karaktär.

Arbetet med att expediera denna klass av depositionsärenden har givetvis krävt en anseelig tid. Under de år, som gått, har också ett antal av icke mindre än 3,458 stycken konstverk från statssamlingarna utplacerats, och verksamheten har som regel *ej* inskränkt sig till att bese lokalerna för de begärda depositionerna, utvälja lämpliga konstverk, ombesörja ärendets museala och administrativa sida i samband med föremålets utplacering. För att bli konstnärligt berättigade böra dessa depositioner ju samverka med sin miljö till ett välordnat helhetsintryck. Vare sig det gällt skolor eller ämbetsverk, legationer, residens och andra i representativt avseende viktiga lokaliteter ha mera sällan förutsättningarna härtill funnits från början. Konstverkens placering ha därför i mer än ett fall givit anledning till ganska genomgripande omdaningsarbeten under intendents ledning. I de fall där depositioner begärts i samband med inflyttning i nya ämbetslokaler eller andra förändringar, som betingat tillkomsten av en ny offentlig miljö, har konstverkens utplacering kommit att förknippas med anskaffandet av nya mobilier. Härvid har intendenten oftast fått tjänstgöra som smakeråd, vanligen i samarbete med en representant från byggnadsstyrelsen. Helt naturligt ha sådana uppdrag kunnat växa ut till en mångfald synnerligen olikartade och tidskrävande värv, som varit nödvändiga för skapandet av en smakfull helhet. Flera av våra centrala ämbetslokaler ha på detta sätt helt eller delvis omordnats t. ex. statsrådsberedningen, tjänsterum inom utrikes- och ecklesiastikdepartementen m. fl. Av lokaliteter disponerade av vår utrikesrepresentation ha bland annat utrikesministerhotellet, legationshotellen i London (Wettergren) och Helsingfors ordnats under omfattande medverkan från intendents sida. Detsamma gäller även vissa landshövdingeresidens. Det synes börja ingå i det allmänna medvetandet, att så viktiga representationslokaler som dessa kräva en utstyrsel, vilken svarar mot vårt lands höga kulturnivå. Trots den betydelse, som en sådan estetisk konsulteringsverksamhet kan tänkas få för svensk offentlig miljö, har den emellertid under senaste år måst inskränkas på grund av de växande krav, som andra, måhända än viktigare sidor av tjänsten ställt på avdelningens allt för fåtaliga arbetskrafter.

Som den ojämförligt viktigaste uppgiften för intendents verksamhet — fortsätter Strömbom — har betraktats den att verka för höjandet av konstillivet ute i landet genom:

- 1) *samarbete med landsortsmuseerna* och
- 2) *att ordna en planmässig utställningsverksamhet.*

I fråga om landsortsmuseerna yttrar Strömbom till en början i allmänhet följande:

Detta torde också för Richard Bergh liksom för regering och riksdag 1917 ha framstått som kärnpunkten i arbetsprogrammet för den nye intendenten.

Intresset för bildande konst, vilket väl innerst har sin rot i folklynnets djupaste egenart, är som samhällsdrag ett ytterst skiftande fenomen, påverkat i lika hög grad av personliga som av ekonomiska faktorer, än hämmat än främjat av tidens allmänna kulturströmningar. Detta gäller helt visst i högre grad kulturlivet i vårt eget land än i de sydligare länder, där konsten skapas under mindre klimatiskt motstånd, och där människorna äro mera vana att i sitt vardagsliv se och glädjas åt konstens rikedomar. Man har ofta påpekat, att svenskens estetiska liv tydligast riktar sig mot naturen,

dess skiftande former och stämningar. Utgångspunkten för det äkta konstintresset är för flertalet svenskar därför förtrogenhet med naturen. Konstverket är bryggan mellan hans egen och konstnärens naturkänsla. Det konstverk han »förstår», ger honom åter hans egen sympati till naturen och bidrar härigenom främst till att forma hans naturkänsla. Åt andra hållet kan på den formellt mera skolade storstadsbon ett konstverk väcka naturkänsla eller frigöra bunden naturglädje. Denna naturglädje i förening med svenskens sympati för det som är praktfullt med måtta och tekniskt fulländat, synes mig utgöra de tydligaste komponenterna i vårt folks konstsinne. Detta intresse har mera sällan tagit sig utpräglade och aktiva former. Detta visar inte blott det svenska samlarväsendets historia i gemen utan också den konstmuseala verksamheten ute i landet. Man kan med rätta här invända (till förklaring), att de tillfällen som bjuds att se konst för genomsnittssvensken äro mycket sällsynta; de konstsamlingar, som finnas utanför de större städerna, bevaras till stor del i slottens och herrgårdarnas förmåna avskildhet. Ett mera utpräglat samhällsintresse för konst har man företrädesvis rätt att vänta på de trakter, där konstproduktion bedrivs eller människorna ha tillfälle att se fängslande samlingar.

Vid den tidpunkt, då Richard Berghs ovan omförmälda skrivelse tillkom, funnos — bortsett från Göteborgs och Malmö museer och de båda universitetens konstmuseer — utanför huvudstaden mycket få museer för konst. Det av professor Romdahl då nyligen ordnade Norrköpings konstmuseum, ur teknisk synpunkt det mest betydande, kunde ej hysa nämnvärt större samlingar. Grannstadens båda små museer, Linköpings konstmuseum och Östergötlands Fornminnesförenings museum innehöllo flera utomordentligt värdefulla konstföremål, men skulle då ännu länge få vänta på en uppställning värdig deras samlingar. Museet i Kristianstad, som sedan 1914 disponerar en större statsdeposition (ordnad av A. Gauffin), ägde redan då tack vare testamentariska gåvor medel till årliga konstinköp. I Helsingborgs museum hade genom enskild donation lagts grund till en konstavdelning. I Östersund, Falun och Kalmar höllo samlingar på att hopbringas i syfte att därav åstadkomma konstmuseer.

Vad som i övrigt existerade av konst i offentliga samlingar ute i landet var till finnandes i de kulturhistoriska museerna, antingen inrangerat i deras bestånd av kulturföremål eller mer eller mindre oorganiskt vidfogat dessa som självständig samling. På det förra viset förvarade funnos då som nu ting av betydande konstnärligt eller konstindustriellt värde t. ex. i Skara och Jönköpings museer och Visby fornsal. De kulturhistoriska museerna i Härnösand, Strömstad och Vänersborg exponerade som deposition från nationalmuseum mindre konstsamlingar. På några håll t. ex. i Nyköping hade fornminnesföreningarna planer på att med sina kulturhistoriska samlingar införliva grupper av konstföremål.

Om man såg till dessa konstsamlingars existensvillkor, var det endast det genom enskild donation stiftade Norrköpings konstmuseum samt Kristianstads museum, som förfogade över ekonomiska resurser för konstsamlingarnas tillväxt. Kommunala anslag för konstinköp utgingo ingenstädes. På några håll funnos konstföreningar, som arbetade på att stödja ortens konstliv, väsentligen genom att anordna utställningar samt inköpa och utlotta i landsdelen bosatta konstnärers arbeten. Av dessa verkade egentligen blott Jämtlands konstförening, Östersund, för att söka åstadkomma ett museum.

I övriga fall levde konsten som gäst hos kulturhistoriska och fornminnesföreningar.

Den personliga ledningen av dessa konstsamlingar utgick vanligen från de intresserade lekmännens krets, någon föreståndare med fackmässigt konst-museal utbildning fanns icke, liksom det ännu i dag saknas vid landsortsmuseerna. (I denna framställning medräknas icke Göteborgs och Malmö museer liksom de båda konstmuseerna vid universiteten).

Med arbetet på att höja konstbildningen och konstintresset var synnerligen olika beställt i olika landsändar. I långt högre grad än upplysningsarbetet för t. ex. hemslöjd eller kulturhistoria var det beroende av tillfälliga, ofta rent personliga omständigheter. Mera regelbundna visningar under sakkunnig ledning av konstsamlingarna förekommo endast i Norrköpings museum. På övriga håll fingo samlingarna tala för sig själva, och de föredro vanligtvis en så litet tilldragande anordning, att man ej undrar på att de hade svårt att komma till sin rätt.

Föredrag (även serier av sådana) i koutsnärliga ämnen anordnades emellanåt av såväl arbetareinstitut som konstföreningar. Helt naturligt blevo föreläsningsskretsarna närmast huvudstaden och universitetsstäderna mest gynnade i detta avseende.

Richard Bergh hyste en varm förhoppning, att de rika tillfällen till konstglädje, som nationalmusei vidgade depositionsverksamhet kom att bereda vårt folk, skulle inom en mycket kort tid sätta fart i landsortens konstliv.

En blick på de faktiska förhållandena sade oss, att det för en ensam tjänsteman från nationalmuseum ej blott skulle bli en långvarig utan också en i högsta grad komplicerad uppgift att söka realisera Berghs landsortsprogram. Svårigheterna läto sig ej heller från början helt överskådas. — Problemets första skede innebar en undersökning av »konstbehovet» och de lokala möjligheterna landet runt. Denna uppgift fick ej inskränka sig till en snabbrekognoscering. Varken min företrädare, intendenten Wettergren, eller jag uppfattade den som ett uppspårande av de museala utrymmen, som snarast kunde erbjuda våra vindssamlingar en relativt trygg förvaringsplats. Att »göra sig grundligt underrättad om konstbehoven och konstförhållandena på skilda ställen ute i landet», det innebär — låt mig utan omsvep säga det — ett jättearbete på lång sikt. Man har att lika mycket ha ögonen fästade på för handen varande resurser som på framtida möjligheter. För uppspårandet av dessa möjligheter voro en mans krafter tillräckliga. Men man kunde från början förutse att för uppgiftens lösning i vidare mening krävdes en organisation av flera krafter inriktade på verksamhetens olika fält.

För denna uppgifts lyckliga genomförande krävdes för vederbörande tjänstemans räkning icke blott tid utan också en redan från början rätt stor handlingsfrihet.

Det blev mycket snart klart för oss, att här inte så mycket gällde att arbeta med *befintliga* praktiska förutsättningar utan fast mer att söka skapa sådana. Ytterst få av de många landsortsmuseerna visade sig vid närmare undersökning erbjuda några reella förutsättningar till härdar för det konstbildningsarbete, som här planerades. De bärkraftiga *konstmuseerna* voro som nämnts ytterst få. Man hade alltså att undersöka möjligheterna till ett samarbete med de övriga museerna.

Dessa institutioner, vars utrymmen i de flesta fall redan voro strängt upptagna, tjänade kulturhistoriska, etnografiska och arkeologiska syften, och

redan deras stadgar medgåvo vanligen ej att någon väsentlig del av deras utrymmen och ekonomi upptogs av konstmuseal verksamhet. Från nationalmusei sida insåg man tämligen snart, att om de blivande depositionerna skulle tjäna sin åsyftade bestämmelse, finge de ej lämnas att *uppgå* i en kulturhistorisk samling, såvida inte denna vore av mycket hög konstnärlig kvalitet. Under sådana omständigheter kunde man befara, att museipublikens uppmärksamhet också för de deponerade konstföremålens vidkommande inriktades utifrån rent historiska synpunkter, med andra ord konstverkens estetiska värden skulle ej i första hand komma att göra sig gällande. De kulturhistoriska museerna voro på den punkten i sin fulla rätt, men för nationalmusei vidkommande skulle det ha inneburit dålig estetisk ekonomi. Skulle en större konstdeposition anslutas till dessa kulturhistoriska museer, erbjöd sig knappast någon annan lämplig form än att ge den karaktären av konstmusealt bihang till institutionens huvudsamlingar. I fall, där landsortsmuseet hade en estetiskt tilltalande uppställning av historiska rumsinteriörer, kunde tänkas att med fördel komponera in en samling äldre konst i eller emellan dessa interiörer.

De kulturhistoriska museerna i landsorten hade efter hand blivit utgångspunkter för hembygds- och kulturminnesvård. Där sakkunnig museiledning existerade var denna inställd på kulturhistorisk verksamhet. För museiledningen voro svårigheterna att jämte samlingarna underhålla denna verksamhet redan i och för sig betungande. Både publikens och de kommunala myndigheternas hållning till museiverksamheten hade under den ekonomiska kristiden blivit osäker. Ytterligare en art av museal verksamhet betraktades av representanterna för de kulturhistoriska museerna som en rival om publikens intresse, därför i vissa fall såsom mindre önskvärd. Utvecklingens gång har på de flesta sådana håll emellertid visat, att en konstmuseal verksamhet tvärt emot att rivalisera med de historiska museerna livat det allmänna kulturintresset också till förmån för deras verksamhet.

På sådana större orter, där museerna ej lämpade sig för att ta emot depositioner eller där ledningen ej betraktade sådana som önskvärda, gällde det att undersöka möjligheterna och intresset i andra kretsar. Det visade sig då ej sällan, att vid sidan om det i föreningar organiserade historiska museiintresset brukade finnas ett vanligen oorganiserat konstintresse, koncentrerat kring någon viss personlighet — mer eller mindre aktivt intresserad — eller i någon allmän bildningssammanslutning såsom t. ex. arbetarnas bildningsförbund. Erfarenheten visade senare, att detta privata konstintresse kom att bli ett starkt stöd för nationalmusei nya verksamhet, särskilt då de planerade vandringsutställningarna skulle anordnas. Av följande redogörelse torde framgå, att den konstmuseala verksamheten ute i landet under senare år kommit i bättre läge än det ovan skildrade, och att på vissa håll förutsättningar skapats att realisera nationalmusei program.

Som regel har nationalmuseum tillmötesgått varje positionsansökan från landsortsmuseer, som kunnat förete tillräckligt säkra lokaler. I de fall depositionen grällt längre tid, har det önskade antalet konstverk av utrymmes-skäl vanligen kommit att bli ganska litet. I andra fall har hänt, att etnografiskt-kulturhistoriska samlingar, som t. ex. Blekinge läns museum, Karlskrona, temporärt utrymt lokaler för att lämna utställningsrum för en större, tillfällig deposition från nationalmuseum. För närvarande äro 1,557 nummer ur statens konstsamlingar deponerade i landsortens museer. För att bevara möjligheten att, då tillfälle yppade sig, lämna nystartade konst-

museer en värdefull grundsamling, hade som nämnts ett betydande antal goda konstverk reserverats, vilka avsågos att endast deponeras som slutna samlingar.

Strömbom redogör därför för de större depositioner, vilka i form av slutna samlingar placerats i 1) Nyköping, 2) Västerås, 3) Landskrona, 4) Visby och 5) Umeå.

1) Nyköping.

I Nyköping har en stor deposition ur statssamlingarna möjliggjort tillkomsten av ett av de mest sympatiska landsortsmuseer i Norden. Vad där åstadkommits ger en antydning om vad i framtiden kan utföras på det konst-museala området ute i landet. Arbetet har inte minst på denna punkt varit av största instruktiva värde.

Då Södermanlands förminnesförening år 1918 flyttade in med sina samlingar i den stämmningsfulla lokal, som beretts dem i Nyköpingshus, begärde dess konstintresserade styrelse, att nationalmuseum måtte bidra till öppningshögtidligheterna med en mindre tavelutställning. Denna ordnades av doktor Sjöblom efter en av intendent Wettergren uppgjord plan i museets vackra suite av stilhistoriska interiörer. Den lyckade utställningen visade genast, att miljö och konstverk höjde varandra estetiskt. Något senare fick nationalmuseum genom testamente efter fröken Esther Lindahl mottaga en värdefull konstsamling, under villkor att den för framtiden utställdes ostyckad. Då museet på grund av sina lokalförhållanden ej kunde bereda plats för den, kom överintendenten på den lyckliga tanken att fylla testamentsbestämmelserna genom att som slutna deposition erbjuda den till Nyköping, kulturcentrum i den trakt, där givarinnan vuxit upp. Vi påminna om att denna tanke mottogs med entusiasm från den lokala museiledningens sida. Trots att detta konstnärliga inslag skulle komma att inkräkta på utrymmet för de rent kulturhistoriska samlingarna, insåg man dock att museet genom denna deposition skulle vinna ojämförligt i intresse. Det kunde till en början synas svårt, i vissa fall ogörligt att i en gammal landshövdingebostad, bland detaljer från sörmländska herrgårdsinredningar komponera in en samling, där så olikartade ting som kinesisk medeltidskonst, modernt måleri, svenska stilmöbler vittnade om givarinnans skiftande och rika intressen. Det lyckade resultatet av uppställningen synes mig ge rätt åt den princip, som tillämpades vid denna inkomponering: att söka ge museets vackra högreståndsavdelning, dit Lindahlska samlingen hänvisats, karaktären av ett herrgårdshem med vidmakthållna kulturtraditioner. Denna uppställningsplan måste betraktas som naturlig på den ort, som utgör centrum i vårt lands förnämsta herrgårdstrakt. Genom denna stora deposition åstadkoms här icke blott en liten kulturcentral av sällsynt trevnad utan något nytt i svenskt museiväsen: en otvungen och lokalt utpräglad form för ett konstmuseum i landsorten. Museet har tillvunnit sig en stor popularitet på orten, och vid mer än ett tillfälle har det brukats för samkväm av olika kulturella sammanslutningar. Att ett landsortsmuseum tack vare sina tilltalande anordningar kommer att tjäna som kulturell mötesplats, blir ett festligt eller vardagligt centrum för samhällets liv synes mig i hög grad beaktansvärt. Det förefaller mig rent av som om här organiskt framvuxit nya utvecklingsmöjligheter för landsortens konstmuseer. Kunde konstsamlingarna ordnas i lokaler, dit människor gärna samlades för sin andliga vederkväkelse eller för att dryfta kulturella ting, vore den sökta kontakten mellan konsten och livet vunnit. Vi skulle ej befara att få se några folktomma

landsortsmuseer, förminskade kopior av storstädernas gallerier. Den första uppställningen utfördes hösten 1922 av museets föreståndare doktor Martin Nilsson och direktör Otto Lindeberg i samarbete med undertecknad. Vi voro emellertid medvetna om att anordningarna blott skulle innebära ett provisorium. I den mån interiörernas innehåll ökades (med föremål av väsentligen historiskt värde), skulle konsten sitta trängt där och efter hand kräva andra lokaler. Senare hava, som vi beräknade, anordningarna måst på ett mindre fördelaktigt vis rubbas inte blott genom de historiska samlingarnas tillväxt utan också genom accessionen inom konstsamlingarna. Genom en annan av Esther Lindahls testamentsbestämmelser skola de konstverk, som de s. k. Lindahlsstipendiaterna avlämna, tillfalla statens samlingar. Nationalmuseum har som förvaltare av dessa tagit som regel att deponera dessa stipendiatprov i Nyköping, vilket för framtiden kan innebära en årlig tillväxt. Då »Konstnärshjälpens» förvärv placerades, tillgodosågs museet med en utvald samling modern konst. Under årens lopp hava genom nationalmusei förmedling också gjorts inköp av en del äldre och nyare konst.

Museet saknar visserligen fackmässigt utbildad ledning, men dels äro de nuvarande »värdarna» på stället herrar Lindeberg och Nilsson genom sina efter hand förvärvade museala insikter och genom sitt verksamma intresse väl skickade att hålla institutionen vid liv, dels har nationalmuseum genom att tid efter annan hålla visningar och kurser i anslutning till föremålen sökt bidra till museets utnyttjande. Dock skulle helt visst en verkligt planmässig undervisningsverksamhet främja museets kulturella insats. — Handskrivet inventarium över konstsamlingen har ombesörjts av nationalmuseum. Tryckt vägledning saknas, däremot har museet utgivit ett häfte avbildningar i ljustryck. Samlingarnas växande utrymmeskrav har emellertid fött en plan att delvis skilja dem åt. Denna gick ut på att flytta konstsamlingarna till annan lokal och låta de kulturhistoriska och etnografiska föremålen stanna i det historiskt så intressanta slottet. För konstsamlingarna avsågs att tillsammans med stadsbibliotek (liksom i Norrköping), hörsal och sällskapslokaler skaffa rum i ett äldre magasinshus, som skulle ombyggas. De äldre konstföremålen skulle såsom i slottsmuseet inordnas i stilhistoriskt betonade rumsinteriörer. Men framför allt, prägeln av ett trevligt *hem* för konsten och samlingsplats för kulturintresserat folk skulle bibehållas. Till förslaget, som skisserades av undertecknad för Nyköpings stadsfullmäktige hösten 1923, blev sedermera utarbetat ritningar av arkitekt Erik Fant. I projektet voro särskilda hänsyn tagna till det yrkesuppföstrande syfte museet kunde tänkas få i ett samhälle med så betydande konstindustriell verksamhet som Nyköping (bl. a. äro A.-B. Nordiska Kompaniets möbelverkstäder belägna där). Framlagt som motion i stadsfullmäktige två år senare kom det emellertid att falla igenom. Om det, som det på flera håll förmenas, under lyckligare ekonomiska konjunkturer skulle återupptas till behandling och möjligen komma till utförande, bleve därmed förverkligad en kombination av kulturinstitutioner, vilken jag tror för landsortens kulturella ekonomi kommer att antyda lösningen av viktiga framtidsproblem, och därför även enbart som idéprojekt torde vara värt ett visst beaktande. På grund av ökat arbete inom depositionsavdelningen och personalbrist har nationalmuseum under de senaste två åren tyvärr måst se det från början så lovande samarbetet med detta museum nu för tillfället nedlagt.

2) *Västerås konstförenings galleri.*

I Västerås existerar sedan 1919 en konstförening med uppgift att bedriva museiverksamhet och anordna föredrag i konstbildande ämnen. Föreningen har allt sedan dess tillkomst fört en livskraftig tillvaro under ordförandeskap av landshövding W. Murray och med herr H. Billman såsom intendent för föreningens samlingar. Som gallerilokal disponerar föreningen gratis en för detta ändamål ganska lämplig sal i Allmänna svenska elektriska A.-B:s kontorsbyggnad. Museisamlingen har den nitiske föreståndaren till stor del hopbragt såsom gåvor av konstnärer och konstvänner. Samarbetet med nationalmuseum inleddes med att våren 1923 anordnades en mindre utställning svensk 1700-talskonst och att denna utökades till en mera representativ utställning under tiden för fjärde svenska kulturmässan, vilken som bekant avhölls i Västerås den 15—17 juni samma år. Den lokala konstföreningens praktiska medverkan vid denna mässa förtjänar här att tacksamt påminnas om.

Vid fördelningen av »Konstnärshjälpens» samlingar 1924 deponerades en grupp modernt måleri, grafik och skulptur på icke mindre än 44 nummer i föreningens vård. Galleriet, som hålles öppet flera dagar i veckan, har omfattats med stor sympati av stadens befolkning. Gruppbesök under föreståndarens ledning ordnas flera gånger årligen för bildningsintresserade arbetare, militär och skolbarn. Handskrivet inventarium finnes, tryckt vägledning saknas. Det intresse, som galleriet blivit föremål för, synes båda gott för en ytterligare utveckling. Särskilt nyttigt ur undervisningssynpunkt vore att få utvidga samlingarna med serier av goda reproduktioner liksom med en boksamling bestående av populära arbeten om konst och någon facklitteratur. Konstföreningens föreläsningssyftighet har utom dessa visningar bestått i offentliga föredrag i ämnen av allmänt konstintresse. I denna verksamhet ha bl. a. deltagit överintendenten Gauffin, professor August Hahr, intendenten Sven T. Kjellberg, skriftställaren Carl G. Laurin, professor A. L. Romdahl samt undertecknad. — Tyvärr måste jag konstatera att samarbetet mellan nationalmuseum och Konstföreningen, som synes ha de bästa förutsättningar, på grund av personalbrist inom avdelningen ej kunnat utvecklas i önskvärd grad.

3) *Landskrona museum.*

I Landskrona stiftades 1910 en museiförening, som alltsedan dess haft sin verksamhet förlagd till det gamla slottet i staden. Till en början var samlarverksamheten inskränkt till kulturhistoriska föremål men sedan 1923 äger museet också en konstavdelning. Till dess samlingar fogade nationalmuseum 1924 i form av deposition ur »Konstnärshjälpens» inköp icke mindre än 29 nummer skulptur, målningar, handteckningar och gravyrer. Hittills har statens bidrag till museets verksamhet inskränkt sig till detta. Under närmast kommande år, då förberedelserna för den till 1929 planerade sjätte svenska kulturmässan ger intendenten anledning till längre vistelse i Helsingborg, hoppas han att även i Landskrona få tillfälle hävda nationalmusei beredvillighet att lämna ytterligare bistånd.

4) *Gotlands fornsal, Visby.*

Redan 1919 hade landshövding Roos från konstintresserade på Gotland framfört ett önskemål, att nationalmuseum måtte stödja deras strävanden

att åstadkomma ett mindre konstgalleri. Vid den inspektionsresa, som intendenten samma år företog till Visby, kunde emellertid ingen lämplig lokal anskaffas, varför frågan tills vidare fick vila. Den blev åter aktuell, då samlingarna i Gotlands fornsal förra året under ledning av överstinnan E. Hellgren och professor J. Roosval fick den museala uppställning, som deras utomordentliga konstvärde berättigar dem till. De utrymmen, som erbjödos nationalmuseum för en större deposition, befunnos synnerligen lämpliga för en mindre målningsavdelning, varför intendenten utvalde en samling oljemålningar från 1500- och 1600-talen, vilka till ämne och stilkaraktär kunde tänkas bilda en lämplig övergång mellan fornsalens äldre samlingar och den grupp av modern konst, som genom donation kommit att utgöra början till det planerade konstgalleriet. Förstärkt med en del konstindustriella föremål från platsen kom samlingen, som ordnades av överintendenten till fornsalens återinvigning under domkyrkojubileet, att ansluta sig synnerligen väl till de övriga samlingarna. Här i denna intressanta omgivning bli dessa tavlor årligen uppmärksammade av tusentals besökare, inte minst av turister och andra främlingar. Att i framtiden göra den lilla samlingen till utgångspunkt för en konstundervisningsverksamhet tror jag skulle bli av en viss betydelse ur flera synpunkter. Gotlands fornsal utgör ju ett naturligt centrum för det historiska bildningsarbetet på Gotland. Varje sommar gästas den av hembygdsföreningar, folkhögskolekurser, studiecirklar och andra sammanslutningar. Här erbjuder sig en tacksam uppgift för avdelningen, vilken uppgift genom någon ökning i personal bland många andra som vänta också bleve möjlig att lösa.

5) Umeå.

De norrländska städerna, vars befolkning så ofta inte minst på nationalmusei vandringsutställningar lagt i dagen ett vaket och allvarligt kulturintresse, äro som bekant ytterst vanlottade i fråga om egna konstsamlingar. Våldiga eldsvådor ha här tid efter annan brutit kontinuiteten i den materiella kulturutvecklingen och utplånat minnena därav. Av Norrlands 13 städer var det tills i år blott Ostersund, som kunde uppvisa en offentlig konstsamling, Besöksiffrorna från de två av nationalmusei vandringsutställningar, som gästade Sundsvall, tyda på att stadens och traktens befolkning hyser det livligaste intresse för konst, liksom den gjort sig känd för sin hembygdskärlek. Denna känsla har på ett förtjänstfullt sätt framträtt bl. a. i friluftsmuseet på Stadsberget, vars verksamhet visserligen ej kan uppvisa en så glänsande utveckling som motsvarande institution i grannstaden Härnösand, men som dock vetat att förvärva samlingar av stort intresse och som bidrar till att ge den resande främlingen ett glädjande intryck av att i den välordnade staden vid bergets fot odlas icke blott materiella intressen.

Det friluftsmuseum, som med stor planmässighet håller på att skapas på Murberget vid Härnösand, lovar att bli något av det bästa i sitt slag i Norden. Arbetet på detta jämte den övriga kulturhistoriska verksamheten synes f. n. absorbera de museala intressena på orten till den grad, att de helt bortskymma tanken på ett konstmuseum. Ett allvarligt intresse för konstmusical verksamhet torde dock finnas i Härnösand. Därpå tyda dels de planer som 1921 voro å bane att på enskild väg söka lösa lokalfrågan för en eventuell statsdeposition av konst, dels den allmänna sympati, varmed nationalmusei vandringsutställningar mötts i staden. Det torde därför finnas

anledning förmoda, att planen på att förlägga en större statsdeposition skall med framgång kunna återupptagas här, sedan det kulturhistoriskt-etnografiska museet med dess friluftssamlingar blivit helt säkerställt. Ett livaktigt konstmuseum på orten skulle naturligtvis starkt bidra till att befästa den ställning som Norrlands kulturella centrum, vilken Härnösand så länge vetat att hävda.

Nyligen (våren 1926) har genom Kungl. Maj:ts beslut en betydande konstdeposition placerats i en annan av Norrlands residensstäder nämligen *Umeå*, liksom Härnösand säte för allmänna läroverk, seminarium samt förläggningsort för två regementen. Staden, som genom sin talrika tjänstemannakår, sina truppörläggningar och sina skaror av bildningssökande ungdom är i verkligt behov av ädlare nöjen, har till helt nyss haft det mindre väl ställt med sin museifråga. Under senare år har emellertid tack vare ett synnerligen verksamt kulturintresse, som lagts i dagen av bl. a. två landshövdingar och en stadsfullmäktigesordförande, förhållandena utvecklats till det bättre. Sålunda äger kulturhistoriskt-etnografiska museet därstädes icke blott en värdefull friluftsavdelning på »Gammellia», ett berg nordost om staden, utan *Umeå* har ock berett en värdig plats för dess inomhussamlingar i före detta seminariebyggnaden. Tack vare landshövding Ringstrands och nuvarande försvarsminister Roséns intresse reserverades i samband härmed också utrymmen för en konstavdelning. Tidigare hade två vandringsutställningar och en mindre deposition i rådhuset mottagits på ett sätt, som vittnade om verkligt konstbehov. Den samling, som ställdes till *Umemuseets* förfogande, utgjordes av 53 föremål, vilka avse — om också ofullständigt — att belysa måleriets historiska utvecklingsskeden. I likhet med de fyra tidigare nämnda museidepositionerna utgöres denna ej av utrangeade förrådstavlor utan av en fullt museivärdig samling, varav många nummer till helt nyss prytt nationalmusei galleri. En konsthistorisk vägledning har förberetts inom avdelningen och avses bliva tryckfärdig till nästkommande nyår. Samlingen, som efter urval av intendenten ordnades av amanuensen *Uggla*, saknar ännu fast anställd vetenskaplig ledare. Tills vidare kommer den konstmuseala vården att utövas av amanuensen *Uggla*.

Strömbom redogör vidare för ytterligare ett par landsortsmuseer samt uttalar sig i fråga om ledningen av landsortsmuseerna i allmänhet:

Östergötlands fornminnesförenings museum i *Linköping* hyser som tidigare nämnts ytterst värdefulla konstsamlingar, vilka emellertid till nyss förvarats på ett otillfredsställande vis. På begäran av den lokala museistyrelsen uppgjorde intendenten år 1922 förslag till nya museilokaler i ett staden tillhörigt hus samt ordnade tavelsamlingen samma år.

Sedan ett par år har depositionsavdelningen på nära håll följt utvecklingen av två nya konstmuseer i vardande: *Karlstads* och *Helsingborgs*. Efter framställning av respektive museers ledning har intendenten liksom senare även överintendenten undersökt förutsättningarna för att på båda dessa ställen placera större depositioner av konstverk. I bägge fallen synas möjligheterna goda att bereda tillfredsställande lokal för konstsamlingar. I *Karlstad* disponerar *Värmlands* museiförening tillräckligt kapital att där uppföra en museibygnad, avsedd att hysa såväl konstavdelning som kulturhistoriska samlingar. En särskild kommitté för planeringen av denna institution har ännu ej tillsatts, men konstsamlingens föreståndare länsassessor *E. Stenius*, har vänt sig till nationalmuseum för att få museal

handledning vid utarbetandet av förslagsritningar, vilka göras av arkitekt Cyrillus Johansson.

I *Helsingborg*, där en mindre konstavdelning redan existerar vid museet, har staden genom testamente efter avlidne konsul Banck kommit i besittning av en vackert belägen fastighet, dit nämnda avdelning med fördel kunde tänkas överflyttad, sammanställd med en deposition ur statssamlingarna till ett särskilt konstmuseum. I dess nuvarande skick utgör fastigheten — en f. d. privatbostad från 1880-talet — ingalunda någon idealisk lokal för sagda ändamål, men med inläggning av takljus och några smärre förändringar av fönster- och dörranordningar torde dock ganska tillfredsställande utställningsrum kunna anordnas. Man hoppas att få den nya institutionen färdig senast 1929 till öppnandet av VI:te svenska kulturmässan.

Båda dessa blivande konstmuseer synas mig kunna bli värdefulla stödjepunkter för nationalmusei arbete i konstbildningens tjänst. I Karlstadmuseets nybyggnad komma särskilda utrymmen att reserveras för såväl tillfälliga utställningar som föredrag, anordningar som helt visst skola möjliggöra ett mångsidigt samarbete med statsmuseet.

Sedan Karlstad och Helsingborg tillgodosetts med var sin större depositionssamling från nationalmuseum, komma av tidigare nämnda museala reserver i vindssamlingarna att återstå ytterligare två. Med hänsyn till deras lämpliga placering vill jag framhålla övre eller mellersta Norrland samt Småland eller Blekinge, vilka landsdelar äro vanlottade i fråga om konst i offentliga samlingar. Vad Norrland beträffar har redan tidigare i Härnösand och Sundsvall efter inledda underhandlingar som nämnts gjorts ansträngningar att skaffa lämpliga lokaler för sådana depositioner, ehuru dessa planer av olika skäl måst tills vidare nedläggas. I sydöstra Sverige har man anledning tänka på Kalmar eller måhända än hellre Karlskrona, där för övrigt tidigare en tillfällig större deposition från nationalmuseum mottagits med stort intresse. Tydligt är emellertid att vilkendera orten än valdes för denna deposition frågans lokalt ekonomiska lösning kräver bättre konjunkturen än de förhandenvarande.

I många städer, där arbetsfält finnes både för en historiskt-etnografisk museiman och för en konstmuseal kraft, räcka de ekonomiska möjligheterna blott för den ena sysslan. Då den kulturminnesvårdande sysslan som regel anses som den praktiskt oundgängligaste, blir det senare behovet åsidosatt. På kommunalt ledande håll, där man gjort alternativens innebörd klar för sig, har jag ofta mött den motiveringen, att kulturminnena kräva sin man i första hand, emedan de utan vård förfaras, under det att konstbildningsarbetet utan fara kan uppskjutas för framtiden. En sådan ensidig värdesättning torde ur kulturellt ekonomisk synpunkt ej kunna bemötas på bättre vis än att praktiskt söka vinna än mera förståelse och respekt för konstbildningen. Men emot den åsikten, att på platsen, där en fackutbildad kulturhistoriskt-etnografisk museiman finnes, borde denne kunna sköta även den konstmuseala verksamheten, vill jag med stöd av i arbetsfältet vunnen erfarenhet på det enträgnaste varna. Frånsett det faktum, att den kulturhistoriske museimannen i landsorten som regel har sig förelagd ett löpande arbete av sådan art och omfattning, att det ej tål splittring, är jag rädd för att ytterst få kulturhistoriska museimän skulle kunna frigöra sig från sina fackmässigt museala synpunkter och i en uppställning av konstverk låta det rent estetiska dominera.

Under alla förhållanden torde vi inte på mycket länge få räkna med fackbildade, yrkesmässiga föreståndare för annat än några få större städer

konstmuseer. För de andras räkning få vi nog som hittills för lång tid framåt nöja oss med privata konstvännen, som i bästa fall för sakens skull samla likasinnade till aktivt arbete, organisera föreningar, åstadkomma utställningar och museer och efter bästa förmåga söka upprätthålla och utveckla dessa. Det enskilda initiativet har varit upphovet till vårt lands museiväsen och torde i fortsättningen komma att förbli oumbärligt för detta. Vill staten effektivt stödja konstbildningsarbetet ute i landet, är det nödvändigt att gå till väga med största hänsyn. De lokala museerna få ej känna sig fråntagna sitt initiativ eller personliga ansvar, ej heller ställas under förmyndarskap. Även i fall av mycket vidsträckta depositioner torde nationalmuseum ej blott få tolerera den icke-yrkesmässiga museiledningen utan tvärt om på varje lämpligt vis uppmuntra och stödja densamma, främst genom att i största möjliga utsträckning lämna fackmässigt bistånd från det centrala konstmuseet. Man torde också få förutsätta att landsortsmuseerna gärna för erhållande av depositioner och nödigt musealt bistånd underkasta sig ett sådant villkor som att vid inköp och andra nyförvärv utnyttja den sakkunskap, som nationalmusei representant måste förutsättas äga. Den konsultativa museimannens uppgift kommer helt naturligt att på denna lokala punkt bli både svår och tidsödande. Men dessa eventuella svårigheter höra till dem, som äro förknippade med ostabiliserat socialt arbete och kunna därför ej tas ur räkningen för dem som verka för att konsten skall bli en allmän samhällsfaktor.

En fråga av framtida vikt är om ej nationalmuseum borde planmässigt söka tillmötesgå de önskemål om konstmuseal instruktion, som emellanåt framburits av museiledare i landsorten. En sådan utbildning kan självfallet tänkas ordnad på mer än ett sätt: i främsta rummet individuellt deltagande i arbetet inom nationalmuseum eller vid förberedelserna till kulturmässor, gruppvisa studier under resor till museer och samlingar. Ännu är det hela ett individuellt spörsmål, men i en snar framtid torde det sannolikt bli lämpligt att planmässigt tillgodose behovet av utbildning.

I fråga om landsortsmuseerna berör Strömbom till sist frågan om statsanslag till dessa för konstinköp:

Till sist må i detta sammanhang beröras en principfråga av allra största betydelse, en fråga, som redan här och var diskuteras ute i landet och som överintendenten också berört i årsberättelsen för nationalmusei verksamhet 1924: frågan om landsortsmuseernas rätt att åtnjuta statsanslag till inköp av konst. Som jag tidigare framhållit har på mer än ett håll ute i landet framförts ett önskemål att staten genom ett bestämt årligt inköpsanslag måtte ge landsorten tillfälle att följa den samtida svenska konstens utveckling. Man har med rätta framhållit, att endast en bråkdel av landets befolkning äger möjlighet att ta del av nationalmusei samlingar. Med stöd av sju års iakttagelser av landsortens konstförhållanden vågar jag uttala en till visshet gränsande förmodan, att ett sådant statsligt tillgodoseende av konstbehovet utanför huvudstaden skulle mera än kanske någon annan praktisk åtgärd verka stimulerande på allmänhetens intresse och sannolikt också på den kommunala offervilligheten. Den vitala betydelse, som ökade inköpsanslag skulle tänkas få för våra i nödläge arbetande konstnärer, synes mig för självklar att närmare understryka. Under vilka former inköpen för ett sådant eventuellt anslag borde företagas, därom torde vara för tidigt att uttala sig, innan frågan grundligt utretts både med hänsyn till statens

och landsortsmuseernas intressen. Under förutsättning att Kungl. Maj:t kommer att bifalla den framställning »Nämnden för stödjande av den konstnärliga verksamheten» gjort om ny lotteridragning för inköp, synes mig dock ett ordinarie anslag ej omedelbart påkallat, helst om ett sådant stort inköp kan ske under strängare hänsynstagande till konstnärlig kvalitet än vad fallet (på grund av nämndens instruktion) blev vid de tidigare inköpen.

Härefter övergår Strömbom att redogöra för vad som från depositionsavdelningens sida blivit gjort för anordnande av utställningar i landets skilda delar.

Som en av intendentens viktigaste uppgifter anges i den tidigare citerade arbetsplanen den »att vara överintendenten behjälplig som utställningskommisarie dels inom museet (tillfälliga utställningar, ej direkt sammanhörande med respektive avdelningars direkta verksamhet), dels också, när tillfälle gäves, av nationalmuseum anordnade i landsorten cirkulerande utställningar». Detta har också blivit den del av avdelningens verksamhet i landsorten, som mest kommit till synes och låtit tala om sig.

1) Intendentens här nämnda arbete med utställningar inom museet inledes 1920 med en av intendenten Wettergren anordnad bokutställning. Efter hand som utställningsväsendet ute i landet tillvuxit och detta kommit att ta alltmera av intendentens tid i anspråk har denna del av arbetet ombesörjts av överintendenten med biträde av de tre andra avdelningsföreståndarna. I museets senaste stadgar (1921) nämnes för intendentens särskilda vidkommande ej heller utställningar inom museet.

2) På det fält av utställningsverksamheten, som varit förlagt utanför museet, har avdelningen emellertid satt in så mycket hårdare ansträngningar. På detta arbetsfält ha tillkommit dels a) en serie vandringsutställningar, dels också b) enstaka utställningar på enskilda platser, dessa senare i förening med kurser eller kulturmässor. Slutligen må i detta sammanhang påminnas om intendentens deltagande i förberedelserna för två stora svenska expositioner i utlandet, vartill lånats konstverk ur statssamlingarna.

A. Av vandringsutställningar har nyligen den tredje återvänt från en ett och ett halvt års resa ute i landet. Därmed har den första serien av dessa utställningar avslutats. Denna, som omfattade svenskt måleri och grafik från tiden 1700—1900, var sålunda uppdelad:

Den första utställningen företrädde skedet 1825—1875,
» andra » » » 1700—1825,
» tredje » » » 1875—1900.

De båda första voro sammansatta uteslutande av verk ur statssamlingarna, till den senaste hade även lånats tavlor ur privata samlingar. Vandringsutställningarna synas mig som de hittills mest påtagliga framgångarna i avdelningens verksamhet utöver landet. Redan den första (i Norrland) blev mottagen med varmt intresse av allmänheten. Den tredje, som genomreste Sverige från Kiruna till Helsingborg och därvid gästade 14 städer, besöktes av mer än 40,000 personer. Till den stora framgången med denna bidrog utom erfarenheterna från tidigare vandringsutställningar också det extra statsanslag på 5,000 kronor, som ställts till förfogande för utställningen och andra konstbildande syften, samt den fraktfrihet, som beviljats taveltransporterna på statens järnvägar. Det är inga tvivel om att vandringsutställningarna redan nu visat, att de ha en verklig mission att fylla över hela vårt land. Från så gott som alla samhällen den gästade

har också önskemål uttalats, »att en vandringsutställning måtte bli en varje år återkommande händelse i stadens kulturliv». De hinder, som stå i vägen för ett sådant önskemåls förverkligande äro emellertid av flerfaldig art. Kan något statsanslag som nu senast påräknas och äro de kommunala myndigheterna som hittills villiga att bestrida alla med utställningen direkt förknippade kostnader, synes själva företagets ekonomi utan svårigheter kunna balanseras. Lokalfrågan däremot är besvärligare. Den moderna form för andlig förmedling som heter utställning har ännu i mycket liten grad trängt utanför våra största städer. Av de 14 städer, som den senaste vandringsutställningen gästade, var det endast tre, Västerås, Norrköping, Helsingborg, som kunde erbjuda för expositionsändamål avsedd lokal. På övriga håll blev nationalmuseum hänvisat till rådhusalar, skolrum, tingslokaler, stadshussalonger, där konstverken efter en del inredningsarbete kunde uppmonteras. För nationalmuseum innebar dessa improviserade anordningar knappast andra nackdelar än tidsutdräkten. Däremot kan det tillfälliga avståendet från lokalen bli besvärligt nog för de stadsfullmäktige, den häradsrätt eller den skola, som annars disponerar lokalen, och en sådan inskränkning i sin rörelsefrihet som ett upplåtande av sin lokal kan dessa institutioner ej vara villiga att årligen underkasta sig. Vandringsutställningarnas framtid hänger alltså till inte liten del redan på lokalfrågan. På vissa håll som t. ex. i Karlstad kommer den att lösas i samband med stadens museifråga. På andra håll talas om att söka åstadkomma en ny typ av samlingslokaler — en kombination av hörsal, föreningslokaler och sammanträdesrum. Kommer detta förslag att realiseras, borde här också kunna ordnas rum brukbara för utställningsbehov. En del ledigvordna kaserner torde också tänkas kunna ge konsten tak över huvudet. Två spörsmål av minst lika stor betydelse är slutligen de om utställningsobjekt och om kompetent personal. Det kan tyckas som om det ej borde bereda nationalmuseum några större svårigheter att ur tavelförråden hopställa serier om de 50 à 100 konstverk, som en lagom stor vandringsutställning kräver. Frånsett det faktum att av tavelförråden numera utom verk av enbart dekorativt värde återstå blott cirka 400 oljemålningar, avsatta för slutna depositioner i landsortsmuseer, lämpa sig dessa konstverk endast i mycket ringa omfattning för en vandringsutställnings strapatser. Från de hittills anordnade vandringsutställningarna ha samtliga målningar visserligen återkommit utan att ha skadats av transporten, men det har i dessa fall varit konstverk av relativt ungt datum, där färghinna och duk ännu besuttit tillräcklig seghet för att tåla den skakning och de stötar, som vid resorna ej kunna undvikas. De nu återstående förrådssamlingarna (som till stor del bestå av 16- och 1700-tals konst) äro långt ömtåligare. Det är framför allt därför som det ur museal synpunkt vore oförsvarligt att utsätta dem för en ambulande utställnings påfrestningar. Långt mindre riskabelt och dessutom av stort konstbildningsintresse synes mig däremot vara att låta den nyss avslutade serien vandringsutställningar efterföljas av en konst- och stiltistorisk svit med reproduktioner samt en grafisk serie kopparstick, etsningar etc. i förening med akvareller. Därefter eller samtidigt härmed kunde måhända kringsändas en utställning av *modernt* måleri. Då nationalmusei egna samlingar med nuvarande möjligheter till nyförvärv ej torde på mycket länge kunna avvara material, tillräckligt för en sådan, blir man hänvisad till att ordna den i form av låneutställning. Blevde däremot — med hänsyn till landsortens konstbehov — nationalmusei anslag för inköp av modern

konst väsentligt höjda, kunde man med fördel tänka sig, att nyförvärven periodvis sändes runt landet som ambulerande utställning.

En väl organiserad vandringsutställning blir till en viss grad ett konstmuseum på resande fot. Dess skötsel — ofta långt från huvudstaden — kräver en oavbruten vaksamhet och förtänksamhet. Ansvaret för flyttningar och uppmonteringar bör med rätta binda en museitjänsteman (jämte en tekniker) mellan utställningens öppningstider. Föredrag, visningar och organisation av övrigt upplysningsväsen göra hans närvaro önskvärd under utställningstiden. Läger man härtill den tid förberedelserna taga — underhandlingar med utställningsorterna, urval och hopplåning av konstverk, utskrivning av tryckt vägledning och föredrag — torde lätt begripas att en fortsättning av denna utställningsverksamhet kräver, att avdelningen härtill ständigt kan disponera en arbetskraft uteslutande för dessa resor. Under de senaste utställningarna, då tjänstemännen inom avdelningen bestått av intendenten och en amanuens i halv tjänst, har personalfrågan vållat stora svårigheter. Vid de icke sällan förekommande tillfällen, då andra angelägna tjänsteärenden hindrat deras deltagande i utställningens skötsel, har hjälp med personal visserligen kunnat skaffas från övriga avdelningar inom museet. Men detta har skett till stort förfång för arbetet inom dessa avdelningar, och den tillfälliga varjedagstjänst, som amanuensernas förordnande vid vandringsutställningen inneburit, har blott kunnat vinnas genom en sammanslagning av tjänstedagar och ett därav följande avbrott i den regelbundna tjänstetiden.

B. Vid sidan av de stora vandringsutställningarna ha också mindre expositioner anordnats av intendenten eller genom hans förmedling. En sådan i förening med kurs i konststudium hölls på inbjudan av Värmlands goodtemplares studieförening i Karlstad hösten 1924 och vann stor tillslutning. Mindre (enstaka) utställningar med därtill anslutna föredragsserier förefalla att vara en mycket lämplig form för förbindelse med det frivilliga bildningsarbetet i landet. Balanseras den korta utställningstiden av klar, lättbegriplig, personlig handledning, kunna de i många fall verka väckande och klargörande än mera stort anlagda utställningar. Men i förhållande till sitt omfång och sin verksamhetstid kräva de mera förberedelse än andra utställningar. Ett mindre exakt urval eller ett föredrag utan fullt utklarad form skulle ej blott icke gagna utan rent av skada sakens syfte.

Som ett mera blygsamt led i strävan att höja på en gång konstintresset och trevnaden i våra offentliga lokaler ha med hjälp av järnvägsstyrelsen anordnats små utställningar av konstreproduktioner i järnvägsstationernas väntsalor, vilka särskilt på landsbygden äro mycket frekventerade samlingslokaler för bygdens befolkning.

Till sist må också nämnas intendentens uppdrag i samband med de stora svenska konstutställningarna i Köpenhamn 1921 och London 1924. Statens bidrag till dessa voro så omfattande och dyrbara, att speciellt medföljande kontroll från museets sida ansågs lämplig. Under sitt uppehåll vid Londonutställningen höll intendenten dessutom en serie föredrag och visningar för engelsk press och publik.

Strömbom redogör därefter för den *föredragsverksamhet*, som hittills utövats från depositionsavdelningens sida:

Från rent artistisk synpunkt kan det tyckas som om det talade ordet vore en onödig brygga mellan konstverket och publiken. Den konstnärliga

formen är bildverkets eget språk. Det har emellanåt framhållits att det talade ordet som tolk kan för detta svåröversättliga språk förrycka den konstnärliga meningen, och vad värre är, avhålla publiken från att själv direkt söka uppfatta konstverkets personliga tonfall. Dessa farhågor kunna under vissa förutsättningar vara berättigade. Det hindrar dock ej att en muntlig förklaring och tolkning för den stora publikens inriktning och förståelse många gånger är oundgänglig. Det stora flertalet människor, ensidigt intellektuellt utbildade som de äro, känna sig oförstående eller villrådiga, då ett konstverk vädjar till deras sinnens fattningsgåva. En om-tolkning av verkets personliga formspråk till det logiska uttryckssätt, som är deras vanliga form för att meddela sina intryck, kan då leda in mot förståelse. Härtill kommer att äldre konst varken till ämnen eller uttryckssätt är i djupare mening begriplig utan en viss historisk insikt. Föredrag och visningar betraktas numera också som en viktig funktion i varje museums verksamhet. Dittills mindre väl gynnad, skulle denna gren av nationalmusei verksamhet efter den nya intendentens tillkomst komma i ett bättre läge. Enligt det ursprungliga förslaget avsåg denna befattning att dra försorg om föredragsverksamheten såväl inom som utanför museet, om än företrädesvis i landsorten.

Inom museet har det emellertid befunnits lämpligt att lägga verksamheten på annat sätt. Detta dels på grund av redan tidigare tillämpad praxis, dels på grund av depositionsintendentens täta bortovaro från Stockholm. Verksamheten har här utgjorts å ena sidan av genomgående visningar, anordnade dels vid tillfälligt påkommande behov dels varje söndag för Arbetsarnas bildningsförbunds studiecirkel, å andra sidan av speciella föredrag och visningar, ordnade utifrån varje avdelning. Synnerligen omfattande var t. ex. den andel, som museets tjänstemän togo i de statsunderstödda sommarkurserna i Stockholm 1925. I dessa kursers styrelser företrädde konstbildningsarbetet av intendenten. I detta sammanhang vill jag ej underlåta att framhålla önskvärdheten av att — i likhet med vad t. ex. fallet är vid Louvren — regelbundna serieföreläsningar och allmänna visningar kunde ordnas också på bestämda söckendagar inom nationalmuseum. Helt visst bleve det till fördel för samtliga grenar av museets föreläsningsverksamhet, om intendenten kunde få tillfälle, såsom ursprungligen var avsett, att organisera denna i enlighet med en av honom för varje år uppgjord, av överintendenten fastställd plan. Föredragsverksamheten under resorna har givetvis ej kunnat vara av regelbunden natur. I allmänhet ha de tillfällen utnyttjats som bjudits till att från talarstolen och i pressen fästa uppmärksamheten på nationalmusei strävanden ute i landet. Frånsett denna praktiska oundgängliga propaganda för själva verksamheten ha föredrag och kurser i konstnärliga och konsthistoriska ämnen hållits överallt, där arbetet varit förlagt. De ha utgjorts dels av fristående föredrag, oftast i allmänt intresseväckande avsikt, dels också av hela föredragsserier, vilka vanligen anslutit sig till en pågående eller kommande utställning.

I samband med vandringsutställningarna har en intensiv föredragsverksamhet bedrivits. Det allmänna upplysningsarbetet har utom i lokalpressen bedrivits i form av föredrag på utställningsorten och i trakten däromkring. På platser, där radiostation funnits, såsom i Boden, Sundsvall, Falun och Kalmar har också denna viktiga förbindelseled utnyttjats, såsom det sedermera visat sig till stort gagn för publikfrekvensen. Det mera speciella konstbildningsarbetet har ordnats dels som visningar av vandringsutställ-

ningen, dels som konsthistoriska föredragsserier med ljusbilder. Instruktionsskurser för lärare, militärt befäl, för studiecirkelar ha också arrangerats och i allmänhet mötts med stort intresse. Också för yrkesskolor, hantverksföreningar och hemslöjdskurser har i den mån tiden medgivit intendenten anordnat smärre kurser eller enstaka föredrag i anslutning till större konstdepositioner i landsortsmuseerna. Den i Karlstad anordnade föredragsserien i konststudium 1924, som visade sig kunna samla omkring 500 åhörare, väckte på flera håll önskan om sådana kurser, fast nationalmuseum på grund av ständigt ökat arbete och personalbrist inom avdelningen ej kunnat tillmötesgå därom gjorda ansökningar.

En utvidgad, mera planmässig föredragsverksamhet bör med all säkerhet bli av allmänt konstuppfostrande betydelse och av stort gagn för yrkesutbildningen i landet. Det synes mig klart att det ligger makt uppå att denna del av depositionsavdelningens verksamhet kan utvecklas i långt högre grad än den nuvarande personaltillgången medger.

Som ett led i nationalmusei utställningsverksamhet ingår anordnandet av s. k. *kulturmässor*. Om de hittills anordnade kulturmässorna anför Strömbom:

Avsikten med depositionsverksamheten, föreläsningsarbetet, vandringsutställningarna är att skapa permanenta krafter i vårt kulturliv, avpassade efter så att säga vardagligt bildningsbehov. Ej så med de »kulturella gästbud» som Richard Bergh i brist på bättre namn döpte till kulturmässor. Här gäller att i landsorten för några korta festdagar skapa ett kulturcentrum genom samverkan av olika konstgrenar och med stöd av vetenskapen. Måhända ligger det något särskilt svenskt och skenbart oförnuftigt i att ägna så mycken omsorg och tid på att samla kulturvärden, som hållas tillgängliga och avnjutas under några korta dagar. Men helt visst äger denna festliga form för kulturförmedling sin stora sida av estetisk ekonomi. Ordning som en stor sommarfest, lockar kulturmässan in en hel landsändas befolkning till det bästa vår inhemska kultur kan bjuda på av konst, teater, musik, vetenskaplig framställningskonst etc. Det högtidliga och snabbt övergående i det hela förlämnar en särskild intensitet åt intrycken. Publikens initierade fåtal uppfattar medvetet kvaliteten i det som bjudes på. Det mindre initierade flertalet vänder åter till sin vardag med minnet översyllt av starka och ovanliga intryck, måhända också med en allmän förnimmelse av själslig lyftning. Även den yttre ståt, som omramat mässhändelserna saknar helt visst ej sin betydelse genom det officiella erkännande av kulturens betydelse som social faktor den innebär. Hur olika än dessa ackumulerade intryck sedan ordnas upp i olika personliga väsen, vad de än kunna betyda som impulsgivande och förädlande krafter, säkert torde vara, att de länge komma att verka som en fond av befruktande livsglädje.

De gedigna prestationerna, den korta tiden, de tillfälligt framforcerade anordningarna, allt gör kulturmässorna till kostbara och riskabla företag oftast vanskliga nog att balansera för den ortskommitté, som svarat för det praktiska utförandet. Det statsanslag på 5,000 kronor som för nationalmusei deltagande beviljats för varje av de fem utförda mässorna ha på de tre första ej räckt att jämte lokala anslag från stad och landsting m. m. balansera underskottet från de lågt tilltagna inträdesavgifterna, utan privata garantier ha fått tagas i anspråk för att täcka förlusterna. Den ekonomi-

ska risken har emellertid ej hindrat kulturmässans tanke från att leva vidare och utvecklas.

Den programtyp, som utbildades för den första kulturmässan (Skara 1919, intendenten Wettergren) har i stora drag följts vid de senare mässorna, för varje gång har den dock fått sin lokalt och individuellt betonade utformning. Nationalmusei eget bidrag har utom den konstnärliga ledningen bestått i en eller två utställningar jämte beledsagande föredrag. En exposition av äldre måleri har balanserats av en annan av modernt måleri. Åt dessa utställningar har man liksom åt mässan som helhet strävat att om möjligt ge en lokal betoning. Det musikaliska programmet har upptagit såväl symfoniska verk, körsång som kammarmusik. Medverkande orkestrar ha här varit hovkapellet, Göteborgs symfoniorkester, Berlins Philharmonische Gesellschaft, stråkkvartetter: Göteborgskvartetten och Kjellströmskvartetten. Bland dirigenter och solister märkas en hel rad kända namn: Alf-vén, Stenhammar, Järnefelt, Mann, Marteau, Gertrud Pålson, Signe Rappe, Andrejewa Skilondz, Conny Molin.

Den sceniska konsten har på samtliga fem mässor företrätts av dramatiska teaterns ensemble, som utfört såväl klassiska som moderna verk med namnen Molière, Björnsson, Tor Hedberg, Hoffmannsthal, Selma Lagerlöf, Strindberg representerade. Vid den senaste mässan uppfördes dessutom ett för tillfället särskilt författat festspel i anslutning till det Wasa-jubileum, som mässan celebrerade.

Den lokala kulturen har vid varje tillfälle varit starkt företrädd med utställningar av hemslöjd, kyrklig konst eller som nu senast i Kalmar med en herrgårdsutställning, baserad på värdefulla vetenskapliga primärundersökningar, i likhet med vad som var fallet med den där anordnade stora utställningen av Wasa-porträtt. Den vetenskapliga insatsen har för övrigt utgjorts av föredrag, där framstående forskare i populär form behandlat allmänna eller mera speciella ämnen. Prestationer av rent lokala krafter ha utgjorts av körsång, gymnastikuppvisningar eller folkvisedanser.

Uppslaget med kulturmässorna framkom hos Richard Bergh senare än alla önskemål på den nya intendenturen. Med fem mässor utförda och den sjätte (i Helsingborg 1929) bestämd framför oss ha vi skäl betrakta ledningen av dessa företag som en periodiskt återkommande punkt på depositionsintendentens arbetsordning. Intendentens ställning som nationalmusei ombud vid mässornas tillblivelse har i verkligheten ej blott kommit att innebära att han utarbetat programförslag till mässan och svarat för nationalmusei direkta insats av utställningar och föredrag. Det moraliska ansvaret museum iklätt sig genom att åtaga sig den konstnärliga ledningen av mässorna har helt enkelt krävt att dess ombud skött regien vid mässornas utförande. Graden av ansvar och befogenhet ha på denna punkt varit olika vid varje tillfälle. Att intendenten som konstnärlig ledare uppehåller ett smidigt samarbete med den ekonomiskt praktiska organisationen för mässan har ansetts självfallet. Men han bör lika självfallet vara befriad från allt ansvar för denna organisation.

Efter det Strömbom sålunda redogjort för den verksamhet, som av depositionsavdelningen och dess föreståndare hittills bedrivits, därvid även vissa önskemål om förbättringar och förändringar framkommit, framlägger han en mera detaljerad plan för arbetenas fortsatta bedrivande:

I den redogörelse, som här lämnats, har jag i stora drag sökt ge en överblick av den nya avdelningens utveckling. Härav torde framgå att dess verksamhet hunnit ur experimentstadiet, att den är på väg att vinna en sådan omfattning och en sådan grad av fasthet, att den för sin vidare utveckling kräver en bestämt avgränsad plan för att kunna utvinna de resultat, som förberetts. Att binda denna plan vid en fixerad tidsperiod låter sig helt naturligt inte göra. Men tidigare gjorda erfarenheter mana till att ej arbeta med för kort perspektiv. De möjligheter, som vi för landsortens räkning ha att operera med, ligga långt i vida fältet, fast vi på flera olika områden kunnat fastställa dem som verkligen befintliga. En tio-års period framåt torde därför ej vara en för vidsträckt tidrymd att ställa in verksamheten emot. I stort sett förefaller det mig riktigt att fortsätta på de banor, som redan äro inslagna. Hur långt man bör gå inom varje särskilt område, är omöjligt att på förhand avgöra. Där spela som alltid konjunkturen och föresatser ett ojämnt spel. Emellertid har jag ansett lämpligt att i den punktvis upplagda planen angiva vad jag för varje område anser vara huvuduppgiften att rikta in de kommande årens arbete på.

I. *Slottssamlingarna.*

Katalogarbeten: Den påbörjade fotografiska huvudkatalogen över porträtt-samlingen slutföres med de därför nödiga jämförande konsthistoriska studierna och arkivforskningarna. Då det kan förutses att svenska porträttarkivets samlingar inom ifrågavarande tidrymd komma att tillfalla nationalmuseum, anser jag lämpligt att liknande fotografiska kataloger utarbetas såväl över porträtten på Gripsholm som de i statens övriga samlingar varande svenska porträtt till ett stort allmänt porträttinventarium och i dubletter fogas till svenska porträttarkivets, som en slutsten i detta.

För Drottningholmssamlingen utgives en tryckt katalog till den besökande allmänhetens tjänst. Om möjligt utgivas även större vetenskapliga publikationer belysande slottssamlingarna och deras historia.

Samlingarnas utnyttjande: Liknande kurser och föredragsserier som tidigare organiseras planmässigt, helst årligen på slotten, framför allt på Gripsholm.

II. *Depositionsverksamheten.*

Om ett eller annat år torde utplaceringen av de för mera dekorativt syfte disponibla förrådssamlingarna vara slutförd. Därmed är en viktig punkt på avdelningens arbetsordning tillsvidare fylld. Självfallet måste man tänka sig att många av de sålunda deponerade konstverken emellanåt måste omplaceras, vid behov återkallas till museet och på andra sätt förflyttas. Men andra åter, måhända det stora flertalet, ha sannolikt för en lång framtid fått sin placering. Det kan nu tyckas som om slutförandet av detta arbete skulle för intendenten årligen frigöra ett avsevärt tidskvantum, föga mindre än den tid arbetet med depositionernas utplacering tagit. Härvid måste emellertid tagas hänsyn till de oundgängliga krav på inspektion som de deponerade samlingarna ställa. Vitt spridda och placerade under ur säkerhetssynpunkt mycket skiftande omständigheter, torde dessa föremål väl kräva att inspekteras åtminstone vart femte år. De 3458 konstföremål som

hittills deponerats befinna sig i 347 olika lokaler, av vilka den nordligaste är i Luleå, den sydligaste i Konstantinopel, den västligaste i Washington och den östligaste i Moskva. Då man måste betrakta möjligheter till relativt täta inspektioner som ett oeftergivligt villkor för depositionen av konstverk ur statssamlingarna måste för inspektionsresorna reserveras en betydande del av det tidskvantum som till synes kommer att frigöras. Då man dessutom ej kan förutse i vilken omfattning nationalmuseum i framtiden kan fortsätta denna del av depositionsverksamheten torde nu vara omöjligt att närmare beräkna arbetets omfattning på denna punkt. Som jag tidigare framhållit vore det synnerligen önskvärt att tillgodose landets skolor med konstnärliga original. Sannolikt torde för detta ändamål den kommunala och även den privata offervilligheten här och var ute i landet kunna intresseras. Men förutsättningen för *en mera omfattande* utplacering av konstverk i skolorna kan under nuvarande förhållanden dock endast tänkas i form av ett ökat riksdagsanslag för inköp till statssamlingarna.

Landsortsmuseerna.

Samarbetet med de konstintresserade landsortsmuseerna anser jag på ett lämpligt vis inlett. Men skall inte detta behöva stanna vid ett meningslöst grundläggningsarbete anser jag nödvändigt att all kraft sättes in på att vidmakthålla och utveckla detta samarbete. Kunna de praktiska förutsättningarna härför emellertid ej lämnas, synes mig en god del av den verksamhet som nationalmuseum här utvecklat lika förspild som en sådd, vilken ej skördas. Det intresse, som museet här under de senaste åren väckt eller kommit i förbindelse med, måste givetvis uppehållas på ett personligt och levande sätt, om det skall kunna växa och spridas.

Det synes mig därför på denna punkt nödvändigt att möjligheter beredas avdelningen att arbeta på en bredare bas än förr. Med de osäkra förhållanden, som konstmuseerna ute i landet än så länge leva under, blir det — som framhållits — ej på länge möjligt för dem att anskaffa fackmässig ledning. För att bereda dem utvecklingsmöjligheter anser jag därför lämpligt att nationalmuseum får tillfälle att lämna dem kontinuerligt stöd. Den fackmässigt bedrivna museiverksamheten, som staten enligt min mening bör förutsätta vid beviljande av *större* depositioner åt landsortsmuseerna, torde ännu på länge blott kunna uppehållas med nationalmusei bistånd. I framtiden, då förståelsen för konstmuseal verksamhet kan tänkas blivit mera allmän, torde man kunna räkna med att landsortsmuseerna också på denna punkt kunna reda sig helt på egen hand. Emellertid synes mig lämpligt, att nationalmuseichefen som villkor för beviljande av depositioner och annat bistånd till landsortsmuseerna uppställer att dessa museer i allt vad som rör deras konstmuseala anordningar i framtiden kommunicerar med intendenten. För de redan existerande konstmuseerna liksom för dem som ännu äro under utformning bör avdelningens verksamhet enligt min tanke innebära:

- 1) Inspektion av depositioner.
- 2) Konsulterande verksamhet rörande
 - a) museala anordningar,
 - b) nyförvärv,
 - c) kataloger och tryckt vägledning.
- 3) Föredrag, visningar, studiekurser.

4) Eventuellt också instruktionskurser och -resor för landsortens museiledare.

Varje museum bör från nationalmuseum årligen få påräkna minst *ett* längre besök under vilket konstupplysningsarbete bedrivs och museitek-niskt biträde lämnas.

Föredragsverksamheten inom nationalmuseum anknytes som avsett var till intendentens arbetsplan. Verksamheten med föredrag och visningar ordnas här efter en allmän plan, som för varje år fastställs av överintendenten. Rundturer genom större delar av museet böra hållas för allmänheten minst en söckendag varje vecka, speciella visningar eller föredragsserier anordnas vid lämpliga tillfällen. De föredrag, kurser m. m. som avdelningen håller *ute i landet* böra utom i samband med museerna, som hittills, ordnas både i sammanhang med utställningar och mera fristående. Samarbetet med studiecirkel och föreläsningsföreningar, som visat sig synnerligen givande, bör utvecklas till större omfattning och kontinuitet.

Utställningsverksamheten.

Intendentens verksamhet *inom nationalmuseum* kan tyvärr icke återupp-tagas så länge dess sal för tillfälliga expositioner av utrymmesskäl måste tagas i anspråk för mera stadigvarande utställning, men bör i en framtid, då lämpliga utrymmen stå till förfogande, inriktas väsentligen på metodisk konstpopularisering.

Beträffande utställningsverksamheten i landsorten torde av den därför lämnade redogörelsen framgå, att den fått en form som synes duglig för en framtida utveckling.

Av gjorda iakttagelser synes mig framgå att verksamheten med tillfälliga utställningar för konstlivet i landet är av minst lika stor betydelse som museernas ständigt exponerade samlingar.

Dessa böra ordnas dels i form av enstaka utställningar, dels som vandringsutställningar.

De förra, som innebära mindre risker för de transporterade konstverken, böra kunna bestå såväl av äldre som nyare konst, de senare väsentligen av yngre oljemåleri, av akvareller, teckningar, gravyrer och reproduktioner.

För de närmaste åren vill jag därför framlägga följande utställningsplan: Mindre enstaka utställningar:

1927: Nederländsk konst, Karlstad och eventuellt Örebro.

Utställningen sammansatt av omkring 40 oljemålningar ur förråden (lån ur enskilda samlingar) och ungefär lika många teckningar. En katalog med historisk inledning och konstnårsbiografier utarbetas till denna i likhet med övriga utställningar.

1928: Svenska teckningar och akvareller från 1700-talet i Nyköping, eventuellt Norrköping, Linköping, Västerås, Göteborg och Malmö.

1929: Äldre målarkonst ur skånska privatsamlingar.

(Sjätte svenska kulturmässan), Helsingborg.

1930: Svenska miniatyrer från tiden 1650—1850, eventuellt Umeå, Härnösand, Östersund och Sundsvall.

Beträffande denna och följande klass av utställningar anser jag goda möjligheter föreligga för ett fruktbringande samarbete med Sveriges allmänna konstförening.

Vandringsutställning nr 4. Modern grafik. Internationell serie på cirka 100 nr, delvis lån från privata samlare. Utställningen färdig att starta nyåret 1928.

Vandringsutställning nr 5. Modern konst och konsthantverk. Utställningen organiserad för kulturmässan i Helsingborg 1929 tillsammans med »Svenska Slöjdföreningen». Ett urval därav av omkring 100 tavlor (måleri, grafik) utsändes efter sommarens slut norrut från Helsingborg. I motsats till vad som skett vid övriga vandringsutställningar torde konstverken här få salubjudas.

Vandringsutställning nr 6. Äldre grafisk konst, belysande denna konsts historia.

Vandringsutställning nr 7 (konsthistorisk serie A). Fotografiska reproduktioner med texter, belysande prehistorisk konst och antikens konstupveckling. (Eventuellt med kinematografiskt föredrag.)

Vandringsutställning nr 8 (konsthistorisk serie B). Reproduktioner, belysande medeltidens konsthistoria. (Eventuellt film.)

Vandringsutställning nr 9 (konsthistorisk serie C). Reproduktioner: renessans, barock, rokoko, nyantik. Enstaka målningsoriginal.

Vandringsutställning nr 10 (konsthistorisk serie D). Reproduktioner och enstaka original. 1800- och 1900-talets stilutveckling.

Dessa utställningar tänkas liksom de föregående att sammanknytas med föredrag och där så lämpar sig kortare kurser eller föreläsningsserier. En oundgänglig förutsättning för denna plans förverkligande är emellertid att avdelningen kan påräkna en tillräcklig personal. En ständigt pågående vandringsutställning lägger beslag på en tjänsteman praktiskt taget under hela året, dessutom kräver den ett tekniskt biträde för montering och transporter. Man måste förutsätta att tjänstemannen måste vara mångsidigt kvalificerad, dessutom en person av den fysiska uthållighet, som de långa resorna kräva. Att tänka sig denne på resande fot under hela året vore helt visst av flera skäl olämpligt inte blott därför att resetjänsten är både ett mycket krävande och tröttsamt arbete utan också att den resande museimannens kapacitet komme att utbildas allt för ensidigt praktiskt, såvida han ej finde andrum att tillgodose sin fackliga och vetenskapliga utrustning, vilket näppeligen kan förenas med ett ständigt reseliv, långt borta från bibliotek, samlingar och huvudstadens kulturliv. En resetjänst, som överstiger tredjedelen av året, synes mig i längden oförenlig med upprätthållande av sagda allmänna fackbildning. Därför måste man tänka sig att avdelningens utställningsarbete fördelas på minst tre tjänstemän, intendenten och två amanuenser med hel tjänstgöringsskyldighet. De två tredjedelar av året, som dessa ha sin tjänstgöring förlagd till huvudstaden, behövas helt visst för avdelningens centrala verksamhet med allt vad därtill hör och för att teoretiskt och praktiskt följa med konstlivets och konstvetenskapens utveckling.

Småskrifter.

I samband med avdelningens centrala verksamhet bör också framhållas en punkt i arbetsplanen, som hittills ej kunnat i önskvärd grad tillgodoses: utgivandet av populära småskrifter om konst. Till helt nyss har museet saknat särskilt anslag för detta ändamål. I rent folkbildningssyfte ha museets tjänstemän utan ersättning medarbetat i »Studiekamraten», A. B. F:s

organ och vissa av de där skrivna artiklarna ha utgivits i broschyrform som särtryck med illustrationer och spritts i upplagor om ett eller annat hundratal. Sedan museet numera genom av riksdagen beviljat extra anslag under två år disponerat medel avsedda utom för vandringsutställningar även för tryckt konstpropaganda ha, fränsett kataloger över utställningarna, börjat utgivas en serie illustrerade småskrifter över konst i nationalmuseum. Den första i serien, »Grekiska vaser» av Ernst Kjellberg är utkommen sedan ett år. Förberedda äro uppsatser om »Ernst Josephson», »Rembrandts Claudius Civilis», »Elias Martin», »Sergels skulpturer», »Sergels teckningar».

På grund av personalbristen inom avdelningen kan utgivandet emellertid ej fortskrida i det raska tempo som vore önskvärt.

Sedan Strömbom sålunda redogjort för planen för depositionsavdelningens framtida arbeten övergår han till att precisera de krav på ökad personal och ökat utrymme som en utveckling av avdelningens verksamhet i angiven riktning skulle medföra.

Till den organisation som arbetsplanens genomförande förutsätter, synes mig behövas tillintendentens hjälp en personal av fyra amanuenser och ett skrivbiträde, samtliga i hel tjänst. Då här emellertid gäller en *successiv* utveckling av den stora uppgiftens olika sidor kan man med fördel tänka sig att de nya arbetskrafterna insättas *efter hand*. Det aktuella minimibehovet motsvaras av två amanuenser jämte ett skrivbiträde, samtliga i hel tjänst. Därmed anser jag att för en femårs-period framåt den nuvarande fronten av verksamheten kan upprätthållas utan att någon sida behöver försummas. Utan denna första förstärkning i personalen anser jag det meningslöst att söka upprätthålla hela verksamheten. Stora och viktiga delar av arbetsfältet komme att försummas och *hela den betydelsefulla tanke, som sysslan anser att realisera, måste anses förfelad*. För ett sådant sakläge anser jag mig ej kunna taga ansvaret. Att söka åstadkomma denna nya avdelning har för mig ej enbart inneburit en ämbetsplikt, arbetets tyngd och omfattning har krävt ett fullt personligt uppgående i verket. Att se resultatet av de gångna årens ansträngningar ligga gagnlöst skulle naturligtvis kännas bittert. Men att riskera uppgiftens framtid med otillräckliga arbetskrafter måste betraktas som oförenligt med ämbetsansvar. Skulle riksdagen mot förmodan ej anse lämpligt utöka nationalmusei budget med här föreslagna befattningshavares löner, torde det ej få betraktas obilligt begära attintendentens tjänsteåligganden reduceras till att huvudsakligen omfatta slotts-samlingarnas vård, inspektionen av gjorda depositioner samt skyldighet att med fackliga råd bistå landsortsmuseernas föreståndare.

Komme däremot, som måhända finnes anledning hoppas, riksdagen att behjärta depositionsverksamhetens betydelse genom att ställa sig ekonomiskt välvillig till dess vidare utveckling, skulle ett godtagande av här framlagda arbetsplan innebära beviljandet av ett fast anslag från och med kommande år motsvarande de tre nämnda befattningshavarnas löner samt om några år, lämpligast efter en femårsperiod, ytterligare anslag av två amanuenslöner och lön för ett tekniskt biträde. Dessa tjänstemän böra lämpligen vara ordinarie befattningshavare i likhet med andre bibliotekarier och andre arkivarier. Det tekniska biträdet åtnjuter förmåner motsvarande en förste expeditionsvakts tjänst. Deras respektive betäckningar kan skäligen ej beräknas lägre än det klass II D, respektive klass III F, tillkommande.

En annan sak, som i samband med personalen också behöver tillgodoses, är egna lokaler för depositionsavdelningen. Med den brist på utrymme särskilt för arbetslokaler som råder på nationalmuseum har den nytillkomne intendenten för sig och sin avdelning ej kunnat tilldelas annat utrymme än ett f. d. magasinsrum, det s. k. undansättningsrummet med en golvyta av 4×4 meter. I detta rum, där avdelningens handlingar och kataloger förvaras och där depositionsföremål visas, arbeta vissa tider på dagen tre personer, avdelningens hela expedition utgår därifrån, besök i tjänst mottagas, dessutom användes rummet vid behov som passage för transporter av större tavlor, som genom en lucka i taket hissas till och från konservatorns atelier. Möjlighet till ostört arbete saknas så gott som helt. Verkliga lokalbehovet utgör f. n. tre rum, ett större, där mera skrymmande materialier och där samtidigt skrivbiträdet kan ha sin arbetsplats, ett mindre rum för amanuensen och ett för intendenten. En eventuell personalutökning av ytterligare en amanuens skulle lämpligen öka behovet till fyra rum.

Sålunda behövlige lokaler är visserligen för närvarande omöjligt att anskaffa inom de utrymmen, som nationalmuseum för närvarande disponerar, men om några år, när den länge tilltänkta överflyttningen av statens historiska musei samlingar kan tänkas sätta konstmuseets lokalfråga i fördelaktigare läge, torde tillräckligt utrymme också för depositionsavdelningen komma att erbjuda sig inom huset.

Till dess måste man dock tänka sig att lokalbehovet tillgodoses på annat sätt och annat håll. Sannolikt är det ej omöjligt att i museets närhet kunna hitta en lägenhet, som provisoriskt avhjälpte rumsbristen. Det nu inom museet disponerade rummet får dock fortfarande anses behövt för intendentens mottagning och förvaring av en del viktigare originalhandlingar. Rummet torde på mellantiderna behöva tagas i anspråk av konservatorn eller måleriavdelningens tjänstemän. Hyra för en lägenhet om tre rum (helst på Blasieholmen, nära museet) anses komma att belöpa sig till omkring 3,000 kronor. Möbleringen av dessa rum kan delvis ske från museet. För anskaffande av de möbler, som ej kunna fås därifrån, behöves ett anslag av 2,000 kronor.

Att utveckla det arbetsprogram, som här ovan framlagts, enligt den av riksdagen 1917 godtagna planen för intendentsbefattningen, skulle alltså betinga en utökning av nationalmusei ordinarie anslag av från och med 1927 med två amanuenslöner (hel tjänst) samt ett skrivbiträde, sammanlagt 12,816 kronor samt från och med 1933 ytterligare två amanuenslöner (hel tjänst) jämte lön för ett tekniskt biträde, sammanlagt 13,440 kronor. Oberäknat det extra anslag för vandringsutställningar m. m., som i likhet med föregående år begärts även i höst, utgöres den önskvärda ökningen på extra stat från och med 1927 och tills vidare rumshyra 3,000 kronor och för möbelanskaffning 2,000 kronor.

National-
museichefens
framställ-
ningar.

I anledning av Strömboms utredning har museichefen till Kungl. Maj:ts inkommit med två framställningar om utverkande av förhöjt anslag till arbetskrafterna å depositionsavdelningen. I den första framställningen, som är daterad den 31 augusti 1926 och avgiven innan Strömboms utredning förelåg färdig, hemställer museichefen om höjning av det nuvarande extra anslaget till ökning av arbetskrafterna vid nämnda avdelning till 7,508 kronor. I den andra framställningen, daterad den 30 september 1926, omnämner musei-

chefen den av Strömbom verkställda utredningen, vilken nu samtidigt överlämnas, och framhåller, att den i utredningen ingående arbetsplanen synes vara ägnad att på ett effektivt sätt förverkliga den avsikt, som Kungl. Maj:t och riksdagen givit uttryck åt vid tillskapandet av depositionsintendentsbefattningen. Den i utredningen som behöflig betecknade förstärkningen av arbetskrafterna vid avdelningen anser museichefen vara i själva verket en oundgänglig förutsättning för förverkligandet av dessa statsmakternas avsikter. Museichefen hemställer om utverkande av ett anslag å sammanlagt 12,816 kronor till anställande av två amanuenser i löneklass 18 och ett skrivbiträde i löneklass 3 vid avdelningen för slottssamlingar och depositioner.

Den verksamhet, som nationalmusei depositionsavdelning under sin relativt korta tillvaro bedrivit och alltjämt utövar, utgör ett uppmärksammat och betydelsefullt led i de strävanden, som sedan länge pågått att göra den högre kulturens skatter såväl i vetenskap som i konst tillgängliga för alla dem, som annars av yttre omständigheter äro förhindrade att taga del därav. Under det att medlen för en popularisering av vetenskapens resultat och rön äro tämligen givna, i det att den naturliga formen härför är föreläsningar och tryckalster, är det svårare och mer komplicerat att finna en adekvat form för populariseringen, då det gäller de bildande konsterna.

Nationalmusei depositionsverksamhet är, såsom framgår av den utav mig lämnade utredningen, av gammalt datum. Men denna verksamhet, som i sin begynnelse och länge huvudsakligen hade ett annat syftemål än den sedan fått, skedde i början planlöst och med hänsyn till tillfälliga behov. En enhetlig plan saknades. Först Richard Bergh upptog tanken på en utvidgning och fördjupning av nationalmuseets depositionsarbete, och hans mål var att ställa detsamma i den allmänna konstpropagandans och folkupplysningens tjänst. För att nå detta syftemål uppgjorde Bergh en plan för realiserandet av dessa önskemål och för ett mera genomtänkt ordnande av den dittills skedda depositionsverksamheten. Det gällde närmast att skapa möjlighet till en fast organisation genom att till nationalmuseum knyta en ordinarie befattningshavare med uppgift att helt ägna sig åt den nya verksamheten. Hans åligganden skulle vara av tvåfaldig art. Dels skulle han utvidga och fördjupa den egentliga depositionsverksamheten; han skulle öva tillsyn över slottssamlingarna samt övervaka och vårda de i landets skilda delar deponerade konstverken, sörja för en utvidgad deposition av konstverk, studera konstförhållandena på olika platser, giva råd åt landsortsmuseernas föreståndare och övervaka dessa museers organisation. Dels skulle den nye intendenten vara målsman för den från nationalmuseum utgående konstpropagandan; han skulle ordna olika i konsthistoriskt och pedagogiskt syfte planerade utställningar, bedriva upplysningsarbete i tal och skrift, hålla föreläsningar vid de ambulerande utställningarna och vid sina inspektions- och organisationsresor samt redigera småskrifter till främjande av ett

Departementschefen.

allmännare konstintresse. Dessa uppgifter, vilka vunno Kungl. Maj:ts och riksdagens anslutning, äro i huvudsak angivna i museets stadgar såsom depositionsintendenten särskilt tillkommande arbetsåligganden.

I sin förut återgivna utredning har nu intendenten Strömbom redogjort för vad som hittills utförts på depositionsavdelningens skilda områden och framlagt i skiss en plan för arbetenas fortsatta bedrivande och utveckling.

Jag vill då först med några ord beröra slottssamlingarna och det med avseende å dem bedrivna arbetet. Dessa omfattande och värdefulla samlingar tarva en noggrann vård och tillsyn; det må allenast erinras om de restaureringsarbeten, som sedan någon tid pågått beträffande Gripsholmssamlingen, och hurusom det blivit nödvändigt att utsträcka dessa arbeten även till vissa konstverk å Drottningholms och Ulriksdals slott. I planläggningen av arbetena har depositionsintendenten tagit en verksam del, och han äger att alltjämt övervaka och leda desamma. Vad särskilt beträffar Gripsholmssamlingen, vill jag erinra därom, att en bidragande orsak till de omfattande skadorna i detta tavelgalleri varit de ogynnsamma temperaturförhållanden, som råda i slottet och som vållat att där förvarade konstverk blivit i stor omfattning skadade genom fukt, och att en nödvändig förutsättning för galleriets bevarande torde vara ett avhjälpande av dessa brister. Den verksamaste åtgärden synes vara att införa värmeledning i slottet, på sätt anges i intendenten Strömboms utredning. Kungl. Maj:t har också genom beslut den 21 januari 1927 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i samråd med ståthållarämbetet på Gripsholms slott verkställa teknisk och ekonomisk utredning i fråga om införande av elektrisk uppvärmning å nämnda slott samt att därefter till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Givetvis anser jag mig böra räkna med att — fränsett enstaka av särskilda förhållanden betingade omplaceringar — de nu å de kungl. slotten befintliga tavelamlingarna alltjämt skola förbliva å sina nuvarande platser. Förslag om flyttningar eller större rubbningar i dessa tavelbestånd hava visserligen varit å bane, men det synes mig mindre lämpligt att vidtaga dylika ändringar i dessa samlingar, som vuxit fram och förkovrats å de ställen där de nu förvaras och bäst kunna förstås mot bakgrunden av den historiska miljö, i vilken de befinna sig.

Ett vidsträcktare utnyttjande av dessa samlingar är synnerligen önskvärt. En fortsatt katalogisering av samlingarna bör ske liksom den påbörjade fotografiska huvudkatalogen över Gripsholmssamlingen bör bringas till sin fullbordan. Medel till tryckning av kataloger synas kunna beredas i huvudsak genom försäljning av fotografier och vykort m. m., vilken försäljning, särskilt vad angår Gripsholmsgalleriet, torde böra ordnas på enahanda sätt, som nu är fallet med motsvarande försäljning inom nationalmuseum.

Det viktigaste synes mig dock vara vidtagande av sådana anordningar, varigenom själva tavelbestånden kunna bliva kända och uppskattade av en

större allmänhet. På ett synnerligen lyckligt sätt har samlingarnas museala utnyttjande hittills skett genom anordnande av vissa kurser och skolresor, förenade med föredrag samt sakkunnig ledning och visning. I hög grad önskligt är att denna verksamhet kan fullföljas och utvecklas under depositionsintendentens ledning. Något särskilt statsanslag för detta ändamål torde icke behöva beräknas, utan synas dessa kurser kunna finansieras antingen av deltagarna själva eller förmedelst till dylika fortbildningskurser eller motsvarande ändamål anvisade anslag.

Vad därefter beträffar den så att säga egentliga depositionsverksamheten, har denna efter den nya intendenturens tillkomst kunnat ske på ett mera planmässigt och målmedvetet sätt än tillföre. De deponerade konstverken hava huvudsakligen placerats i ämbetsbyggnader, landshövdingeresidens och legationsbyggnader, samt i landsortsmuseer, allt i syfte att låta »den offentliga miljön» få del av statens konstsamlingar. Såsom framgår av intendenten Strömboms redogörelse torde utplaceringen av de i nationalmusei förråd befintliga konstföremålen snart vara slutförd. Ett önskemål, som redan nu starkt framträder och med tiden torde komma att göra sig gällande med ännu större styrka är att genom depositionsverksamheten tillgodose även andra offentliga byggnader och institutioner än de ovan nämnda, främst i så fall allmänna förenings- och sammanträdeslokaler samt skolbyggnader. Intendenten Strömbom framhåller, att en förutsättning för en mera omfattande utplacering av konstverk i skolorna under nuvarande förhållanden endast kan tänkas i form av ökat riksdagsanslag för inköp till statssamlingarna. Jag är synnerligen tveksam, huruvida denna utväg åtminstone f. n. är den lämpligaste, ej minst med hänsyn till de omfattande statsekonomiska konsekvenser som följa av ett beträdande av denna väg. Snarare synes man mig böra fortsätta på den väg, som hittills anlåtats. I detta avseende vill jag erinra om följande.

Genom beslut den 23 februari 1923 medgav Kungl. Maj:t, att ett penninglotteri finge anordnas, vars behållning till större delen skulle tillfalla en av Kungl. Maj:t samma dag tillsatt nämnd för inköp av konstverk. Till ordförande i nämnden förordnades H. K. H. Prins Eugen samt till ledamöter konstnärerna Christian Eriksson, Olle Hjortzberg, Hanna Pauli, Emil Johanson-Thor och Carl Wilhelmson, tandläkaren Emil Christenson, bankdirektören Harald Lettström och intendenten S. Strömbom. Denna nämnd skulle hava till uppgift att medelst angivna penningmedel inköpa alster av bildande konst. Syftet var att bringa hjälp i det nödläge, vari en mängd svenska konstnärer för det dåvarande befunne sig, och nämndens arbeten skulle gå ut på att inköpa målningar och skulpturer företrädesvis av de bildande konstnärer, som ville erbjuda sådana till inköp. Nämnden skulle hava fria händer i avseende å sin verksamhet, men — framhåller dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet ovanberörda den 23 februari 1923 — skulle något behöva strykas under, så vore det kan-

hända, att inköpen — ehuru väl vederbörande konstnärns nödläge måste tagas i betraktande — endast finge gälla arbeten av konstnärligt värde och att det förutsattes, att icke någon konstrikning gynnades och heller icke missgynnades. Vad beträffar dispositionen av de konstalster, som på detta sätt komme i statens ägo, borde det — framhöll departementschefen — åligga nämnden att till Kungl. Maj:t avgiva förslag härom. Huruvida dessa alster för framtiden skulle finna en plats i allmänna byggnader, i skolor och seminarier eller i någon form gå in som led i allmänna folkbildningsarbetet vore frågor, som kunde diskuteras. Rättesnöret ansåge departementschefen böra vara, att de gjordes tillgängliga för den stora allmänheten för att således göra sitt till att vinna förståelse för den moderna svenska konsten. I skrivelse den 1 juni 1923 meddelade nämnden, att densamma för sammanlagt 201,750 kronor inköpt 446 konstverk från 236 konstnärer och i skrivelse den 31 augusti 1923 meddelade nämnden, att den för sammanlagt 18,300 kronor inköpt ytterligare 74 konstverk. Genom särskilda beslut den 20 juli och den 21 september 1923 bemyndigades chefen för nationalmuseum att för statens räkning mottaga ifrågakvarande konstverk, vilka skulle införlivas med nationalmusei samlingar; och skulle museichefen äga att efter samråd med intendenterna för skulptur- och måleri- samt gravyr- och handteckningssamlingarna bland konstverken göra ett urval, lämpligt för komplettering av museets gallerisamlingar. Tillika anbefalldes museichefen att beträffande övriga av dessa konstverk till Kungl. Maj:t inkomma med detaljerat förslag rörande deras deponerande företrädesvis i landsortsmuseer, skolor och andra samlingslokaler, där de kunde vara för allmänheten tillgängliga. Sådant förslag avgav museichefen i skrivelse den 5 april 1924, och genom beslut den 25 i samma månad blev, sedan ett par konstverk undantagits för nationalmusei förråd, den av museichefen då framlagda fördelningsplanen godkänd. Densamma innebar, att det överväldigande flertalet konstverk blevo placerade i landsortsmuseer och skolor; de museer, som kommo i åtnjutande härav äro museerna i Hälsingborg, Landskrona, Malmö, Östersund, Nyköping, Västerås, Jönköping, Linköping och Vänersborg. Av skolorna var det företrädesvis folkhögskolor, som befunnos lämpa sig för ändamålet: deposition skedde sålunda hos folkhögskolorna i Tomelilla, Östra Grevie, Munka-Ljungby, Åkarp, Arvika, Karlskoga, Storvik, Axvall, Hemse, Vessigebro, Bräkne-Hoby, Önnestad och Svalöv. Dessutom blevo åtskilliga konstverk placerade i folkskoleseminarierna i Luleå och Umeå samt ett par i högre allmänna läroverken i Kalmar och Jönköping samt realskolan i Landskrona. Återstoden — ett 60-tal — av ifrågakvarande konstverk fördelades på olika lasarett, sanatorier och ämbetsverk. Slutligen avgav nämnden en skrivelse den 30 april 1926, däri nämnden meddelade, att den för sammanlagt 24,389 kronor 34 öre, utgörande de s. k. överskottsmedlen å lotteriet, inköpt ytterligare 39 konstverk. Angående dessa sistnämnda konstverks deposition är något beslut ännu icke fattat.

Såsom jag antytt, synas i främsta rummet skolorna böra komma i åtnjutande av en ytterligare deposition av konstverk. Givetvis kan en dylik utsträckt deposition endast komma ett fåtal skolor till del, framför allt med hänsyn till de yttre säkerhetsanordningar, som måste uppställas såsom förutsättningar för mottagande av dylika depositioner. Hur önskvärt det än vore att så långt som möjligt bland de unga sprida en närmare kännedom om den bildande konstens alster och skapa känsla och förståelse för desamma, torde man, framför allt då det gäller folkskolorna, få inskränka sig att anlita en annan form för denna konstpropaganda: jag syftar på en propaganda genom spridande av reproduktioner av mera kända och berömda konstverk. Den moderna reproduktionsmetoden har numera så utvecklats, att man för närvarande kan erhålla även polykroma reproduktioner av en i hög grad konstnärlig och tilltalande art. På en dylik verksamhet synes mig nationalmusei depositionsintendent böra i görligaste mån inrikta sitt arbete; innan någon plan ännu föreligger kan jag givetvis icke taga någon närmare ställning till denna fråga, men jag anser mig redan nu böra framhålla, att några större ekonomiska konsekvenser för staten synas mig härav icke böra uppkomma. Med ett relativt begränsat förlagskapital torde ett sådant arbete — efter samråd mellan depositionsintendenten och skolöverstyrelsen — så småningom kunna sättas i verket. Då jag förutsätter att skolorna själva äro angelägna om att för de synnerligen obetydliga kostnader, det i varje särskilt fall kan bliva fråga om, förvärva ett flertal reproduktioner, synes mig verksamheten sedermera kunna ekonomiskt bära sig själv.

Jag har närmast haft tanken riktad på skolorna. Då det emellertid gäller en utvidgad depositionsverksamhet i olika delar av landet, synes mig jämväl landsortsmuseerna böra ytterligare komma i betraktande. Den betydelse dessa museer hava för respektive orters konstliv, är så stor, att deras ställning och möjligheter böra mera än hittills uppmärksammas. Det samarbete, som inletts mellan landsortsmuseerna och nationalmuseum, bör givetvis fortvara, och depositionsintendenten hava att vaka över och följa dessa museers utveckling. Så mycket angelägnare anser jag en dylik ledning och rådgivande verksamhet från nationalmusei sida vara, som på många ställen de speciella konstintressena äro i fara att ledas in på en felaktig utvecklingslinje, kombinerade som de flerstädes äro med de kulturhistoriska och fornminnesvårdande intressena. Man bör nämligen hålla klart i sikte, att det är här fråga om två olika slag av kulturbärande faktorer, vilka, var och en i sitt slag fullt befogade och berättigade till stöd och ledning från statens sida, dock tarva en särskild omvårdnad, därvid icke det ena intresset får obehörigt gynnas på det andras bekostnad. Just däri ligger en betydelsefull uppgift för depositionsintendenten att med full förståelse för båda dessa synnerligen viktiga sidor av en landsändas museala behov söka tillgodose de konstmuseala kraven på ett sätt, som överensstämmer med och måhända kompletterar de mera kulturhistoriskt

betonade museiintressena. Intendenten Strömbom berör frågan om statsbidrag till konstinköp för landsortsmuseernas räkning. Liksom Strömbom anser jag tiden ännu icke vara inne att på allvar upptaga denna fråga till omprövning.

Nästa gren av depositionsintendentens omfattande arbetsuppgifter är den tillfälliga utställningsverksamheten i olika delar av riket. Särskilt hava de hittills anordnade vandringsutställningarna visat sig äga en betydelsefull uppgift genom den intresseväckande och stimulerande verksamhet de utövat på konstlivet i de städer dessa utställningar besökt. Önskvärt vore, om dessa utställningar kunde fullföljas enligt den av intendenten Strömbom angivna planen. Ett behjärtande av desammas betydelse har riksdagen ådagalagt genom att under en följd av år för ändamålet anvisa ett årligt anslag i riksstaten, för budgetåret 1926—1927 upptaget till 5,000 kronor. Detta anslag är givetvis även för framtiden av behovet påkallat. Vad som närmast utgör en förutsättning för bedrivande av en fortsatt utställningsverksamhet är ökade arbetskrafter på depositionsavdelningen; jag återkommer omedelbart härtill.

Ett särskilt slag av denna utställningsverksamhet hava de s. k. kulturmässorna utgjort. Hittills hava fem sådana mässor hållits, i Skara år 1919, i Östersund år 1920, i Malmö år 1921, i Västerås år 1923 och i Kalmar år 1926. Till var och en av de sistnämnda fyra mässorna har Kungl. Maj:t för bestridande av kostnaderna för nationalmusei deltagande anvisat av tillgängliga medel ett belopp av 5,000 kronor. Dessa mässor hava spelat en stor roll i respektive orters kulturella liv, och önskvärt är, att denna verksamhet, där nationalmuseum står för den konstnärliga ledningen, må kunna fullföljas efter i stort sett hittills uppgjorda och tillämpade planer och program.

Den från depositionsavdelningens sida utövade föredrags- och föreläsningsverksamheten anser jag vara en betydelsefull faktor i den allmänna konstpropagandans tjänst. Jag har härvid ej tanken så mycket riktad på den inom nationalmuseum bedrivna föreläsningsverksamheten, vilken sistnämnda en var av museets intenderer synes mig böra låta sig angeläget vara att inom sitt område utveckla och främja. Det bör främst vara den ute i landet — i samband med tillfälliga utställningar och vandringsutställningar samt över huvud när tillfälle erbjuder sig — anordnade föreläsningsverksamheten, som bör ledas och ordnas av depositionsintendenten. Denna verksamhet har alla förutsättningar att mötas med förståelse och intresse där den kommer till synes, och det ligger vikt uppå, att densamma utvecklas och befordras mer än hittills kunnat ske med de synnerligen begränsade arbetskrafter, varöver depositionsavdelningen kunnat förfoga. Så är även fallet med redigerandet och utgivandet av de populära småskrifter i konst, beträffande vilka en vacker början redan gjorts.

Av den redogörelse, som jag i det föregående lämnat rörande den verk-

samhet som åligger depositionsintendenten och än vidare kommer att i framtiden påvåla honom i den mån det av Strömbom framlagda och av mig i huvudsak biträdda programmet för utvecklande av nationalmuseets konstpopularisering kommer att förverkligas, torde tydligt framgå, att depositionsintendentens arbetsuppgifter icke blott äro mycket betydelsefulla utan även i hög grad vittomfattande och krävande. Skall depositionsintendenten kunna på ett fullt tillfredsställande sätt fylla denna sin uppgift, måste uppenbarligen vid hans sida ställas ett lämpligt antal arbetskrafter, som kunna övertaga det mindre kvalificerade expeditionsarbetet och i övrigt lämna honom nödigt biträde, så att intendenten därigenom beredes tillfälle att mera odelat ägna sig åt de viktigaste sidorna av sin verksamhet. Den arbetshjälp, som för närvarande står till hans disposition är emellertid, kvantitativt sett, icke till fyllest och ett realiserande av de i det föregående angivna önskemålen för depositionsavdelningens verksamhet förutsätter därför successivt en väsentlig utökning av avdelningens arbetskrafter. Depositionsavdelningen förfogar nämligen nu över — utom intendenten — allenast en amanuens med *halv* tjänstgöring och ett med 1,200 kronor avlönat skrivbiträde. Att denna personal är otillräcklig, då det gäller att tillgodose avdelningens omfattande och mångskiftande arbetsuppgifter, torde ligga i öppen dag, helst om man tager i betraktande det önskvärda i att utveckla och fördjupa avdelningens verksamhet i konstpropagandans och folkupplysningens tjänst. En ökning av avdelningens arbetskrafter anser jag alltså ofrånkomlig, därest man vill på allvar söka stödja och befordra denna verksamhet, och de krav, som i intendenten Strömboms av överintendenten förordade framställning berörts, synas mig näppeligen ägnade att giva rum för några mera väsentliga crinringar. Denna ökning bör dock ske successivt i huvudsaklig anslutning till den av Strömbom angivna utvidgningsplanen. För budgetåret 1927—1928 inskränker jag mig till att förordade avlöning till endast en amanuens med *full* tjänstgöring, uppgående enligt löneklass 18 i den för extra ordinarie tjänstemän gällande löneskalan till 5,304 kronor, samt ett skrivbiträde med avlöning enligt löneklass 3 av samma löneskala, uppgående till 2,208 kronor, tillhopa alltså 7,512 kronor, eller avrundat 7,500 kronor.

Till sist vill jag med några ord beröra depositionsavdelningens lokalfråga. Intendenten Strömbom har i sin utredning redogjort för de nuvarande lokalförhållandena, som otvivelaktigt lämna mycket övrigt att önska, samt angivit avdelningens närmaste lokalbehov. Nationalmuseum är som bekant för närvarande trångbott, och särskilt är tjänstemännens behov av arbets- och expeditionsrum synnerligen illa tillgodosett; upprepade framställningar hava också av museichefen gjorts för att få dessa olägenheter avhjälpna. Att några större förändringar härutinnan icke vidtagits har berott på flera omständigheter. Dels torde det få anses vara en tidsfråga, hur länge samtliga de nu i nationalmuseibyggnaden förvarade samlingarna av olika slag där

kunna beredas något så när tillfredsställande utrymmen. I främsta rummet lär vara fråga om en förflyttning av vitterhetsakademien och historiska museet till andra lokaler. Förslag härom föreligger. Bliver detta snart en verklighet, torde nationalmuseum få för sina ändamål taga i bruk hela den nuvarande museibyggnaden. Att föregripa en dylik omflyttning med några mera väsentliga ändringar i avseende å tjänsterummen har jag icke ansett lämpligt. Dels föreligger ett förslag om utbytande av den nuvarande otidsenliga och synnerligen eldfarliga värmeanläggningsanordningen i nationalmuseibyggnaden mot en nyare och bättre; detta förslag, som slutar på en summa av 610,000 kronor, förutsätter likaledes omfattande ändringsarbeten i hela byggnaden. Utredning, huruvida sistnämnda anslagsbehov kan begränsas m. m., har på uppdrag av Kungl. Maj:t numera verkställts av byggnadsstyrelsen i samråd med nationalmuseichefen och riksantikvarien. Utredningen, som innefattas i en den 19 januari 1927 dagtecknad skrivelse, har emellertid givit negativt resultat. Jag är icke för närvarande beredd att till behandling upptaga frågan om ny värmeledning i nationalmuseibyggnaden eller om provisoriska åtgärder för avhjälpande av vissa med den nuvarande anläggningen förenade brister. Det synes mig kunna ifrågasättas att dessa arbeten, därest de kunna anstå, komma till utförande i samband med de ändringsarbeten i byggnaden, som lära bliva nödvändiga vid historiska museets förflyttning. I detta sammanhang kan lämpligen frågan om tjänsterummen få sin lösning. Såsom förhållandena nu gestalta sig torde tills vidare ingen annan utväg stå till buds än att på bästa möjliga sätt söka provisoriskt ordna lokalfrågan, även om detta skulle leda till att en eller annan lokal, som nu användes såsom utställningssal icke längre kommer att stå till förfogande för sådant ändamål. Hur beklagligt detta än från många synpunkter är, måste man dock i främsta rummet tillse, att de personer, som bära ansvaret för värden och utnyttjandet av museets dyrbara samlingar, hava tjänstelokaler, där de i lugn kunna bedriva sitt arbete.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmusei avdelning för depositioner och slottssamlingar för budgetåret 1927—1928 anvisa under åttonde huvudtiteln ett *extra* anslag av 7,500 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.